

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra historie

**BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

**OTÁZKA ZNESVĚCENÍ HOSTIE ŽIDY  
Z HOSTOUNĚ Z HLEDISKA BILANCE  
DOCHOVANÝCH PRAMENŮ**

**Radim Žáček**

Vedoucí práce: PhDr. Marie Malivánková Wasková

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval(a) samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni, ..... 2013

.....

Poděkování:

Rád bych poděkoval vedoucí své bakalářské práce PhDr. Marii Malivánkové Waskové za její rady a čas, který mi věnovala při zpracování daného tématu. V neposlední řadě bych rád poděkoval všem, kteří mi věřili a podporovali mě, a zároveň mi poskytovali další cenné informace.

## Obsah

ÚVOD.....	3
Objevení Hostouňské legendy v literatuře .....	3
Ikonografie uzavřené společnosti: Obrazový cyklus znesvěcení hostí Židy z Hostouně.....	3
Hostouň: Dějiny jedné farnosti v Čechách 1836 – 1938.....	5
Židovské památky Tachovska, Plánska a Stříbrska .....	6
Hostouň – Waldthurn: historie a současnost dvou partnerských obcí .....	6
Průzkumy památek 7 – Kostel sv. Jakuba v Hostouni.....	7
Židovská společnost a její dějiny do třicetileté války .....	7
Židé v českých zemích do 11. století .....	8
Protižidovská nařízení a jejich segregace v ghettech .....	10
Servi camerae regiae a Statuta Judaeorum .....	11
Období 15. století .....	12
Období 16. století .....	13
Židé v první polovině 17. století (třicetiletá válka).....	14
Hostouňská legenda.....	14
Historie města a panství Hostouň.....	17
Historie města a panství Horšovský Týn.....	18
Prameny k Hostouňské legendě .....	20
M. Šimona Plachého z Třebnice Paměti Plzeňské.....	20
Kronika města Hostouň 1907 - 1937.....	22
Kronika farnosti Hostouň 1836 – 1938.....	22
Kronika farnosti Hostouň 1729 – 1749.....	22
Kronika farnosti Hostouň 1634 – 1836.....	23
Kronika města Horšovský Týn 1555 - 1768.....	24
Kronika farnosti Horšovský Týn 1658 - 1860 .....	24
Kronika farnosti Horšovský Týn 1581 - 1837 .....	25
Rodinné archivy a velkostatky .....	26
Trauttmansdorffové .....	26
Černínové z Chudenic.....	27
Rabštejnové z Rabštejna.....	28
Gutštejnové z Gutštejna .....	29
Páni z Volfštejna.....	31

Královská komora .....	32
ZÁVĚR.....	34
Seznam použité literatury .....	36
Seznam použitých pramenů .....	38
Jiné zdroje.....	39
Resumé.....	40

## ÚVOD

Bakalářská práce, kterou jsem se rozhodl psát, zpracovává téma Otázka znesvěcení hostie Židy z Hostouně v bilanci dochovaných pramenů. Toto téma jsem si vybral na základě studie Daniela Soukupa, kterou jsem našel v publikaci *Minulostí západočeského kraje*. Když jsem tuto studii přečetl, konečně jsem se dozvěděl, kolem čeho chodím každý den v místě, kde již několik let vykonávám brigádu. Pracuji jako průvodce na Státním hradě a zámku Horšovský Týn, kde jsou uchovány dva velké obrazové cykly, na kterých je zachycena legenda, kterou Soukup popisuje. V Soukupově díle ale znatelně chybí jakákoli reflexe pramenů, proto jsem se rozhodl napsat tuto práci.

Tato práce má za úkol přiblížit samotnou hostouňskou legendu, také se pokouší zmapovat všechny dosud napsané publikace, které se tématem zabývají, a objasnit, jestli se daná kauza stala či nikoli. Také nám přiblíží postavení židovského obyvatelstva ve společnosti a dějiny onoho národa v českých zemích do období třicetileté války. Také se zde setkáme se stručnou historií měst a panství Hostouň a Horšovský Týn, protože jejich historie se prolíná. V neposlední řadě jsou zde nastíněny dějiny významných rodů, které vlastnily hostouňské panství.

### **Objevení Hostouňské legendy v literatuře**

O této kauze toho do dnes není mnoho napsáno. Snažil jsem se najít práce, které by se věnovaly městu Hostouň a jeho historii. V nich jsem nadále hledal zmínky o tzv. hostouňském zázraku. Tyto knihy, studie nebo články jsem chronologicky seřadil:

#### **Ikonografie uzavřené společnosti: Obrazový cyklus znesvěcení hostií Židy z Hostouně**

„Ikonografie uzavřené společnosti: Obrazový cyklus znesvěcení hostií Židy z Hostouně“<sup>1</sup> je dílem Daniela Soukupa. Je to také jediné dílo, které se hostouňskou kauzou zabývá více než ostatní. Tato studie byla napsána roku 2011 a je tedy nejmladším dílem zabývajícím se touto tematikou.

Jak již název napovídá, celá studie Daniela Soukupa se věnuje několika obrazům, které popisují Hostouňskou legendu. Hned na úvod nám autor popisuje, proč se zabývá zrovna tímto tématem. Snaží se vysvětlit pojem „uzavřená společnost“ jako mikrosvět, který se v daném místě liší jazykově, kulturně, nábožensky, sociálně nebo majetkově od

---

<sup>1</sup> Daniel SOUKUP, *Ikonografie uzavřené společnosti: Obrazový cyklus znesvěcení hostií Židy z Hostouně*. In *Minulostí Západočeského kraje*. č. XLVI., Plzeň: Albis International, 2011, str. 108 – 131.

ostatních. V úvodu nás také seznamuje s místem, kde se můžeme s obrazy setkat, a s jejich historií.

Autor zde přichází s tvrzením, že obrazy nechala namalovat Kristýna Kordula Černínová a její manžel Protiva Černín z Chudenic roku 1634. Dále zběžně popisuje samotné obrazy a snaží se divákovi vysvětlit, z čeho obrazy vycházejí a co na nich může vidět.

Ve druhé části Soukup popisuje podrobně první tři obrazy (1. triptych). Vnímá je jako divadlo. První nám nabízí předehru hlavního děje. Dochází zde k zakoupení hostií. Druhý obraz se již odehrává ve dne v idealizované krajině. Jeho hlavním motivem je vlastní znesvěcení hostií. Zde se také Soukup věnuje oblečení Židů a přináší divákovi vysvětlení, proč lze podle tohoto obrazu vlastně jednoznačně říci, že to jsou Židé a že ten otevřený dům je opravdu židovský.

Na závěrečném plátně prvního triptychu popisuje Soukup procesí k svátku Božího těla v Hostouni. Také se zde věnuje popisu oděvů znázorněných lidí. Soukup se snaží dohledat, kdo vlastně vede ono procesí, jestli arcijáhen z Horšovského Týna, nebo hostouňský farář. Pozornost ale stáčí také na pasáka dobytka, díky němuž byly znesvěcené hostie nalezeny.

Druhý triptych se věnuje vlastnímu potrestání Židů. Na prvním obraze vidíme opět procesí ke svátku Božího těla, ale již ne ve středověku, ale zřejmě na poč. 17. století, protože odění křesťanů se změnilo. Procesí směřuje ke kostelu sv. Jakuba a můžeme si také všimnout, že v dolním rohu je zobrazena sama Kristýna Kordula Černínová s manželem Protivou a dětmi.

Zbývá dvě plátna Soukup vnímá vlastně jako dohru středověké legendy. Na druhém obraze druhého triptychu je znázorněna tortura vykonávaná na Židech a také na jednom křesťanovi, který údajně prodal Židům ony hostie. Nechybí zde vojáci ani diváci této události. Zde se také Soukup lehce věnuje 4 stupňům tortury a vysvětluje divákovi její průběh.

Poslední obraz uzavírá celou legendu, ovšem osoby jsou zde oblečené opět v raně barokních oblecích. To znamená, že i když by se měl tento výjev odehrávat roku 1427, je situován do roku 1634/5, tedy do let vzniku obrazů. Dav lidí přihlíží hromadnému upálení

Židů na hranici. Vůbec zde ale nevidíme postavy žen a dětí. Zdá se, že i přesto, že padla na Židy kolektivní vina, děti a ženy byly upozadřovány.

Ve třetí části Soukup popisuje ochranu Židů ve středověku, zmiňuje se o IV. lateránském koncilu. Déle nás seznamuje s několika pogromy na Židy v českých zemích. Skoro to vypadá, že se snaží vyvrátit tuto legendu. Uvádí, že může být pouze odrazem toho, co se stalo někde jinde, a Hostouňští to pouze zasadili do své obce. Vychází z legendy, která se váže k Bratislavě (Prešpurku) z roku 1591. Také zde zmiňuje Šimona Plachého a jeho zprávu o vypovězení Židů z Plzně 1504.<sup>2</sup>

Nakonec tedy nechává několik otazníků. Tím hlavním je, ve kterém roce se tato událost vlastně stala? A odehrála se opravdu v Hostouni? Na úplný závěr studie uvádí, jak to dopadlo s kaplí Božího těla, kterou nechala Kristýna Černínová postavit roku 1634. A snaží se analyzovat místo zakopání hostií. Nakonec uvádí, že jediné zmínky se nacházejí v Pamětech Šimona Plachého z Třebnice.

Soukup se ve své práci zaměřil na připomenutí této legendy. Ovšem je vidět, že se nepustil do hlubšího pátrání o této kauze.

### **Hostouň: Dějiny jedné farnosti v Čechách 1836 – 1938**

Dále se tato kauza objevuje v knize německého spisovatele Stefana Stiplera z roku 2008 s názvem „Hostouň: Dějiny jedné farnosti v Čechách 1836 – 1938“.<sup>3</sup> Tato kniha se věnuje dějinám Hostouně od počátku až po současnost. V první části nacházíme historii světskou, proto se zde neobjevují žádné zmínky o hostouňské legendě.

Za to ve druhé části, která se zabývá církevními dějinami, je tato legenda míněna, a to u kapitoly „Mešní kaple Božího těla“. Zde autor píše, že kaple byla obnovena Kristýnou Kordulou Černínovou z Chudenic roku 1634, vysvětil jí pražský světící biskup roku 1636 a zbořena byla roku 1802. A právě zde zmiňuje onu legendu, podle které byla kaple založena.<sup>4</sup> I když vychází přímo z kronik farnosti a města Hostouně, nenabízí nám hlubší průzkum pramenů. Pro Stiplera totiž tato kauza není důležitá. On se ve své knize věnuje hlavně období let 1836 – 1938, které zabírá až třetí část knihy. V ní pak vyzdvihuje nejvýznamnější osobnosti Hostouně. Využívá kroniku farnosti Hostouň z let 1836 – 1938 a

---

<sup>2</sup> Vypovězení Židů z Plzně je rozepsáno níže.

<sup>3</sup> Stefan STIPLER, Hostau: Die Geschichte einer Pfarrei in Böhmen 1836 – 1938, Hostouň: Dějiny jedné farnosti v Čechách 1836 – 1938, Tönning, Lübeck und Marburg: Der Andere Verlag, 2008.

<sup>4</sup> Stefan STIPLER, Hostau: Die Geschichte einer Pfarrei in Böhmen 1836 – 1938, Hostouň: Dějiny jedné farnosti v Čechách 1836 – 1938, Tönning, Lübeck und Marburg: Der Andere Verlag, 2008, s. 72 – 74.



nabízí náhled do církevního a společenského života ve městě v těchto letech. Stefan Stippler napsal ještě další dvě knihy o Hostouni, ale v žádné z nich se už o této problematice nezmiňuje.<sup>5</sup>

### **Židovské památky Tachovska, Plánska a Stříbrska**

Jiří Fiedler a Václav Fred Chvátal napsali roku 2008 knihu „Židovské památky Tachovska, Plánska a Stříbrska“.<sup>6</sup> Je to kniha, která mapuje veškeré židovské památky a stopy v obcích těchto oblastí, převážně synagogy a hřbitovy. Hned na úvod nás také seznamuje s dějinami židovského osídlení v oblasti. Kniha byla přeložena i do německého jazyka. Oba texty jsou v knize souběžné, doplněné o fotografie zmiňovaných míst. O hostouňské legendě je zde taktéž zmínka,<sup>7</sup> ovšem nikoli pod názvem obce Hostouň, ale Bernartice, neboť údajně znesvěcení hostií spáchali Židé z obou obcí společně. Bohužel ale tato zpráva není nijak obsáhlá. Obsahuje pouze stručnou rekonstrukci legendy a informaci, že k této události nechala Kristýna Kordula Černínová vyrobit dva obrazové cykly, které se nacházejí na zámku v Horšovském Týně.

Jiří Fiedler ve spolupráci s Václavem Fredem Chvátalem vydali ještě jednu knihu, která je zaměřena na židovské památky tentokrát oblasti Domažlicka a Horšovskotýnska.<sup>8</sup> Ovšem zde nenajdeme již žádnou zmínku o Hostouňské legendě, město Hostouň zde není vůbec zmíněno.

### **Hostouň – Waldthurn: historie a současnost dvou partnerských obcí**

Kniha, kterou napsal Zdeněk Procházka, se věnuje nejen historii a současnosti dvou partnerských obcí, ale také jejich společnému partnerskému soužití.<sup>9</sup> Historii obou měst se Procházka sice věnuje, ale nezachází do podrobností. Sice pracuje s kronikami obou měst, ovšem hostouňský zázrak se v díle neobjevuje. Autor se věnuje také popisu měst, jejich společnému rozvoji a plánech do budoucna, také zmiňuje činnost partnerských organizací. Je tedy zřejmé, že hostouňská legenda v tomto případě nebyla pro vydání publikace důležitá.

---

<sup>5</sup> Stefan STIPLER, Hostau. Pontifikalamt mit Weihbischof Vincenz Guggenberger, Der Andere Verlag, 2006. Stefan STIPLER, Bezirk Hostau: Heimat zwischen Böhmerwald und Egerland, Berlin, 2011.

<sup>6</sup> Jiří FIEDLER – Václav Fred CHVÁTAL, Židovské památky Tachovska, Plánska a Stříbrska, Domažlice 2008, Český les.

<sup>7</sup> Jiří FIEDLER – Václav Fred CHVÁTAL, Židovské památky Tachovska, Plánska a Stříbrska, Domažlice 2008, Český les, s. 43 – 47.

<sup>8</sup> Jiří FIEDLER – Václav Fred CHVÁTAL, Židovské památky Domažlicka a Horšovskotýnska, Domažlice 2008.

<sup>9</sup> Zdeněk PROCHÁZKA, Hostouň – Waldthurn: historie a současnost dvou partnerských obcí = Geschichte und Gegenwart zweier Partnerschaftsgemeinden, Domažlice 2005.

## **Průzkumy památek 7 – Kostel sv. Jakuba v Hostouni**

Studie, která se věnuje převážně kostelu v Hostouni, byla napsána roku 2000 Zdeněkem Procházkou.<sup>10</sup> Autor popisuje historii kostela od první zmínky až po současnost a také rozepisuje jeho architektonické provedení. Jelikož i Procházka zde ke své práci využívá hostouňské kroniky, zmiňuje zde i tzv. hostouňský zázrak.<sup>11</sup>

*„Starý příběh je zaznamenán pouze na základě údajů převzatých z dnes již špatně čitelného textu pod obrazy. Pověst říká, že v roce 1427 odnesli bernartičtí a hostouňští Židé z kostela v nedalekých Bernarticích sedm posvěcených hostií. Doma do nich bodali vidličkami a noži, až z nich vytryskla krev. Toho se ulekli a hostie zahrabali do křoví na okraji Hostouně. Druhý den tudy vedl ovčák ovce na pastvu. Když ale přišli na místo, kde byly zahrabány hostie, klekly ovce na kolena a nechtěly jít dál. Lidé pátrali po příčině tohoto zázraku, našli v křoví zahrabané hostie a zadrželi viníky, kteří pak byli zaživa upáleni. Od té doby se na hostouňském panství nesměli Židé usazovat.“<sup>12</sup>*

Přímo k této události uvádí, že příběh spadá do doby, kdy Hostouň vlastnili rytíři z Volfštejna. Tento příběh byl obnoven až za působení Kristýny Korduly Černínové a jejího manžela Protivy Černína z Chudenic na počátku 17. století. V této době vznikly dva rozměrné obrazové cykly, které jsou dnes uloženy na zámku v Horšovském Týně. Ale ani Procházka zde nepodrobil prameny důkladnému průzkumu. Je to celkem pochopitelné, protože výsledkem jeho studie není hostouňský zázrak, nýbrž vlastní kostel sv. Jakuba.

Při hledání dalších již napsaných knih nebo studií, jsem zjistil, že tato legenda ještě nikoho nezaujala do takové hloubky, aby se o ni zajímal více. Z těchto prací je vidět, že danou legendu autoři pouze přejali nebo přijali a zaznamenali. A to je další důvod, proč jsem si ji vybral jako téma pro svoji bakalářskou práci.

## **Židovská společnost a její dějiny do třicetileté války**

Abychom lépe pochopili situaci a postavení Židů ve společnosti, bylo by dobré alespoň stručně nastínit i jejich historii na českém území. Nejlepší kniha pojednávající o této problematice je dílo Tomáše Pěkného „Dějiny Židů v Čechách a na Moravě“.<sup>13</sup> V této knize se dozvíme podrobné dějiny Židů na našem území.

---

<sup>10</sup> Zdeněk PROCHÁZKA, Kostel sv. Jakuba v Hostouni. In: Průzkumy památek 7, NPÚ 2000, č. 2, s. 175 - 184

<sup>11</sup> Zdeněk PROCHÁZKA, Kostel sv. Jakuba v Hostouni. In: Průzkumy památek 7, NPÚ 2000, č. 2, s. 176

<sup>12</sup> Zdeněk PROCHÁZKA, Kostel sv. Jakuba v Hostouni. In: Průzkumy památek 7, NPÚ 2000, č. 2, s. 176

<sup>13</sup> Tomáš PĚKNÝ, Dějiny Židů v Čechách a na Moravě, Praha 1993.

## Židé v českých zemích do 11. století

Do českých zemí se židovské obyvatelstvo dostalo již před tisíci lety. Stejně jako do Svaté říše římské nebo severských zemí přišli Židé i k nám po obchodních stezkách. Zřejmě se ale na území západní a střední Evropy dostávali v době římské, kdy překračovali limes romanus za účelem obchodu s Germány, Kelty a Slovany, a také v období raného středověku.

Přítomnost Židů na našem území písemně dokládá přípis solnohradského biskupa Arna, a to pro počátek 9. století, a tzv. Raffelstettenský celní a plavební řád,<sup>14</sup> který vydal Ludvík IV. Dítě ve spolupráci s předními šlechtici a soudci v letech 903 – 906. Jenomže někteří historikové těmto dokumentům nevěří, např. Berthold Bretholz,<sup>15</sup> protože zde není přímo zmíněno území Čech a Moravy.

Spíše se kloní až k pozdější zprávě židovského kupce a snad i lékaře a diplomata Ibrahima ibn Jakoba,<sup>16</sup> který se účastnil diplomatického poselství kordóbského kalifa al-Hakama II., které bylo vysláno na dvůr císaře Oty I. v letech 965 – 966. Během této cesty procestoval Ibrahim ibn Jakob střední Evropu a popsal svojí návštěvu Prahy. Tato zpráva se dochovala v opisu z 11. století a dokládá přítomnost Židů ve městě. Ovšem nemůžeme podle ní zcela určit, jestli se jednalo o Židy usedlé, nebo jen průchozí obchodníky. Jisté však je, že zanedlouho po jeho návštěvě byli Židé v Praze již usedlí, a to zřejmě jako první z cizích kupců. Jejich osady se nacházely na Újezdě, v Podhradí a na Vyšehradě.

V průběhu dalších století dopomohli Židé k rozvoji českého obchodu, řemeslné výroby, podnikání a také se pravděpodobně podíleli i na českém mincovnictví. Do 13. století byli Židé vnímáni zřejmě jako cizinci. Mohli volně obchodovat s naturáliemi i výrobky, mohli si svobodně zvolit, kde budou bydlet, jaké budou provozovat řemeslo, svobodně získávat půdu a domy. Působili jako finanční poradci, lékaři, a někdy dokonce jako vysocí dvorní úředníci. Jejich obce měly určitou vnitřní autonomii.

---

<sup>14</sup> Významný dokument, který pojednává o obchodu mezi Bavorsy a Slovany v období raného středověku. Řád reguluje zejména výši a způsob uvalování cla v závislosti na typu zboží, obchodní cestě, odbytíšti a etnické příslušnosti. Zmiňuje se o plavbě obchodních lodí na Dunaji, o obchodu s Velkou Moravou, o obchodu s koňmi, solí či otroky nebo o židovských kupcích.

<sup>15</sup> Bertold Bretholz (9. 7. 1862 – 27. 11. 1936) německo-český historik, editor a archivář. Studoval na vídeňské univerzitě. Vedl brněnský městský archiv, působil v Moravském zemském archivu, kde se stal i ředitelem. Sepisoval dějiny Moravy. Mezi obory jeho zájmu patřila Kosmova kronika česká. Vypracoval teorii o tom, že Němci do Čech nepřišli při kolonizacích, ale žili tam spolu se Slovany od jejich příchodu na území, ve zpochybnění této teorie se výrazně angažoval Josef Pekař.

<sup>16</sup> Židovský arabsky mluvící kupec z muslimského Španělska žijící v 10. století. Nabízí nám popis střední Evropy, také nejstarší popis Prahy, svědectví o moci knížete Boleslava I., kterému připsal také správu Krakovska. Významný je také popis tehdejších platidel na pražském tržišti.

Až do první křížové výpravy bylo právní postavení Židů v českých zemích celkem příznivé, asi proto, že nebylo upraveno žádným předpisem. Nejstarší právní předpis zachycující až výsady z roku 1092, které vydal kníže a první český král Vratislav II.<sup>17</sup> (1061 – 1096) pro německou obec při kostelu sv. Petra v Poříčí. Tato privilegia potvrdil a rozšířil kníže Soběslav II. (1173 – 1178). Označovala cizí obchodníky a osadníky jako hospites (hosté) a zaručovala jim značnou autonomii v osobním, správním a podnikatelském životě. Listina se nevztahovala pouze na německé obyvatelstvo, ale i na osadníky původu románského a židovského. I přes tato privilegia ale Židé pocítovali, že jejich ochrana není vždy účinná. Bylo tomu zřejmě v důsledku tradičního nepřátelského pohledu křesťanů na Židy, ale také obecnou nechutí k cizincům, kterou podpořila právě jejich volnost a privilegia.

V průběhu křížových výprav<sup>18</sup> se projevila nedostatečnost právní ochrany. Během první výpravy (1096 – 1099) docházelo k masakrům židovského obyvatelstva, nejvíce jich bylo zabito zřejmě v Německu. Panovník Svaté říše římské, který pobýval během těchto výprav v Itálii, se po návratu zabýval převážně tím, kde je židovský majetek. Tyto masakry se ale nevyhnuly ani českým zemím. V Praze a Brně se podle Kosmy Židé dokonce sami bránili se zbraní v ruce a to zřejmě s tichým souhlasem panovníka.<sup>19</sup> Roku 1096 zanikla židovská obec při Vyšehradské cestě. Židé byli nuceni ke křtu, ti co odmítli, byli zavražděni.

Jenže právě tento pogrom zanechal v Židech obavu z toho, že přijde nový. Proto jich plno prchalo z českých zemí do Polska, Uher a možná i na Moravu. To jim ale nepomohlo, ba naopak ublížilo. Panovník zasáhl vojenským oddílem, který vedl jeho komorník, a roku 1098 vyrabovali pražské židovské domy, ze kterých sebrali majetek (cennosti a nářadí) a nechali Židům jen obilné zrna, aby měli co k jídlu. I tuto událost

---

<sup>17</sup> Vratislav II. kníže český (1033 – 1092), syn Břetislava I. a Jitky ze Svinibrodu. Díky své obratnosti v zahraniční politice se Vratislav stává prvním českým králem roku 1085, jako Vratislav I. Podle rozhodnutí dvorského sněmu v Mohuči, mu císař Jindřich IV. propůjčil královský titul. U příležitosti korunovace vznikl tzv. Kodex Vyšehradský. Zároveň byl titulárním králem polským.

<sup>18</sup> Křížové nebo také křížácké výpravy, starším názvem kruciáty. Byla ve středověku vojenská tažení vyhlášená papežem proti muslimům, pohanům a kacířům. Původně se takto označovaly pouze výpravy do Svaté země, později byl název přenesen i na výpravy proti nepřátelům křesťanstva, např. husitům a Osmanům. Celkem proběhlo devět výprav do Svaté země v letech 1095 – 1272. Během těchto výprav vzniklo mnoho rytířských řádů, např. řád maltézských rytířů, řád templářských rytířů, řád rytířů sv. Tomáše, řád německých rytířů atd.

<sup>19</sup> Tomáš PĚKNÝ, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha 1993, s. 17.

můžeme najít v Kosmově Kronice české. „*Ó, co peněz toho dne bylo pobráno bídným Židům, tolik bohatství nebylo ani ze spálené Tróje sneseno na břehu Eubójském!*“<sup>20</sup>

### **Protižidovská nařízení a jejich segregace v ghettech**

Zhoršení situace židovského obyvatelstva proběhlo roku 1215 po zasedání IV. lateránského koncilu<sup>21</sup>, kde bylo rozhodnuto, že Židé musejí nosit zvláštní označení a musejí být separováni ve speciálních městských čtvrtích, tzv. ghettech. Jako zvláštní označení je uváděn většinou speciální oděv, který tvořily pláště, velké krejzlíky (nabírané široké límce), šlojíře (ozdobná rouška, popř. závoj k ovinutí kolem hlavy), kukly, čepice, špičaté klobouky s rolničkou nebo bambulí. Druhé označení bylo barevně odlišit Židy od křesťanů, čehož bylo docíleno žlutými kolečky, nárameníky, výložkami, stuhami nebo také Davidovou hvězdou. Takovéto znaky musely být na viditelném místě, aby byli Židé hned rozpoznatelní.

Jelikož nařízení o speciálních oděvech a označení bylo několikrát obnovováno a znovu vydáváno, zdá se, že nebývala vždy dodržována. Židé se ale snažili tato nařízení obcházet a někdy byli podporováni i úřady. Např. česká komora r. 1551 upozorňovala krále Ferdinanda I. Habsburského, že zvláštní označení Židů může být nebezpečné pro samotné Židy, neboť jsou tak vydáni na pospas ostatním obyvatelům. V Českém království bylo takové nařízení naposledy obnoveno za královny Marie Terezie r. 1760. Zrušeno bylo definitivně roku 1781 císařem Josefem II. V moderní historii bylo nařízení o speciálním označení Židů znovu v Čechách a na Moravě zavedeno během II. světové války nacistickou Německou říší roku 1941, a trvalo až do jejího konce, tedy do roku 1945.<sup>22</sup>

Židé měli přímo určeno, kdy a jak se mohou stýkat s křesťany. Až na období renesance byl styk přísně regulován. Omezil se pouze na oblast obchodu a popřípadě i soudu. Křesťanské obyvatelstvo se nesmělo s Židy přátelsky stýkat, ani se navzájem hostit. Od roku 1268 nesměli křesťané bydlet u Židů v domě. Toto nařízení bylo potvrzeno i roku 1724, kdy nesměli křesťané strávit ani jednu noc v židovském domě, nesměli také být přítomni židovské bohoslužbě (obnoveno též Josefem II.). Jedním z nejtěžších hříchů byl intimní vztah mezi Židem a křesťanem. Za to hrozil trest smrti.

---

<sup>20</sup> citováno dle: Tomáš PĚKNÝ, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha 1993, s. 18.

<sup>21</sup> Koncil svolaný papežem Inocencem III. na listopad 1215. Projednával otázku křižáckých států, spor o investituru, otázku povinností mladých křesťanů, zakázal tzv. Boží soudy a v neposlední řadě, řešil také otázku židovskou.

<sup>22</sup> Tomáš PĚKNÝ, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha 1993, s. 20.

Za ghetta můžeme ve 13. a 14. století považovat uzavřené ulice nebo celé čtvrti. Pouze v těžkých dobách bylo povolováno velmi omezenému počtu obyvatel překročit hradby ghetta, ovšem nikoli zadarmo. Muselo se k tomu vydat několik privilegií. Většinou této možnosti mohli využít pouze lékaři, nejbohatší obchodníci a velice výjimečně i učenci. Segregace židovského obyvatelstva byla v západní a střední Evropě postupně rušena už od konce 18. století, ale u nás přetrvala až do revoluce r. 1848. Opět byla zavedena až na základě Norimberských zákonů<sup>23</sup> r. 1935 v nacistickém Německu.

### **Servi camerae regiae a Statuta Judaeorum**

Ve 13. století se ale postavení židovského obyvatelstva mění. Jsou postupně postaveni mimo hierarchii, a to až na samotný okraj společnosti. Židé jsou osobně nesvobodní a stávají se „*Servi camerae regiae*“, neboli „služebníky královské komory“. Jsou podřízeni pouze panovníkovi a jsou zcela závislí na jeho vůli. Jen on mohl udělat jakýkoliv zásah do jejich majetku, jen panovník rozhodoval, jestli se smí usadit, pracovat a stěhovat se. Panovník jim také sliboval právní ochranu, jenže tento slib byl pouze dočasný a Židé mu museli za jeho obnovu platit, ostatně jako za veškerá povolení, která získávali. Postupem času byl vytvořen tzv. židovský regál, který se připojil k ostatním panovníkovým regálům.<sup>24</sup>

Židé byli zbaveni práva na sebeobranu, což znamenalo, že nesměli nosit u sebe zbraně, a to ani v ghettu, proto také přecházejí pod ochranu panovníka před útoky křesťanů. Toho bylo zapotřebí, protože jejich jediný a vnucený zdroj obživy byl obchod s penězi. A ten vždycky přinášel určitá rizika a spory. Křesťané často takovéto spory řešili násilím, přepadávali, olupovali a pobíjeli samotné Židy, ale také rabovali jejich synagogy a hřbitovy.<sup>25</sup>

Tato situace nebyla pouze v Čechách, hrozila v celé Evropě a vedla ke vzniku dokumentů, které upravovaly a zajišťovaly Židům svobodný výkon kultu, zachování základních mravů a obyčejů a celkovou právní jistotu. Mezi tyto dokumenty patří například „Židovský statut“, který byl vydán v Rakousku vévodou Fridrichem II. r. 1244. Také dvě buly papeže Innocence IV. z let 1247 a 1253 odmítají jakoukoli zlo vůli proti

---

<sup>23</sup> Norimberské zákony jsou základní prostředek, na jehož základě byla prováděna nacistická rasová diskriminace a genocida v Německu a jím okupovaných zemích před a v období druhé světové války.

<sup>24</sup> Regál – výsostní právo a důchody panovníka k činnostem přinášejícím majetkový prospěch. U českého panovníka známe regál horní, pozemkový, lesní a lovecký, silniční, solní, mincovní, rybolovu a přívozu a mlýnů, židovský. Ottův slovník naučný; díl 5., Praha, Paseka, 1997.

<sup>25</sup> Tomáš PĚKNÝ, Historie Židů v Čechách a na Moravě, Praha 1993, s. 22.

obyvatelům ghett, násilně je nutit ke křtu, připravovat je o jmění, fyzicky je napadat, vyrušovat při bohoslužbách a ze sobotního klidu, zneuctívat jejich pohřebiště apod. Bula z roku 1247 je navíc údajně první oficiální církevní dokument bránící Židy proti obvinění z rituálních vraž křesťanských dětí a rituální manipulace s lidskou krví, rovněž zakazuje mučit, mrzačit a upalovat Židy pro jakákoli obvinění bez řádného soudu a doznání.<sup>26</sup>

Na základě výše zmíněných dokumentů a nám blíže neznámých privilegií Václava I. vydal Přemysl Otakar II. „Statuta Judaeorum“.<sup>27</sup> Byl to soupis 32 krátkých paragrafů, které se staly základem židovského zákonodárství v Českém království až do konce 18. století. Časem nabyla i mezinárodního uplatnění. Na svou dobu to byla jedinečná právní ochrana Židů. Ale jako všechna privilegia i tato musel každý nově nastupující panovník potvrdit, což znamenalo pro jeho pokladnu značný přínos. Někdy tato privilegia panovník potvrdil vícekrát. Například sám Přemysl Otakar II. je během své vlády potvrdil ještě dvakrát r. 1255 a r. 1268. Dále ji potvrdil Václav II. roku 1300, Jan Lucemburský roku 1311, Karel IV. r. 1356 a naposledy Václav IV. roku 1393.

### **Období 15. století**

Nad situací Židů se pozastavil například husitský kněz Jakoubek ze Stříbra (asi 1370 – 1429),<sup>28</sup> který napsal, že chybou bylo odsouzení židovského obyvatelstva k obživě pouze lichvou. Od toho prý pochází křesťanská nevraživost. Navrhoval hospodářskou asimilaci Židů s křesťany. I pro husity byli Židé nepřátelé a konaly se pogromy, např. 1421 v Chomutově po dobytí města se Židé museli nechat pokřtít, jinak byli upáleni. Podobná situace nastala i v Praze na Novém Městě roku 1422 po smrti Jana Želivského nebo v Jihlavě r. 1426.<sup>29</sup>

V Evropských zemích přibylo Židům nové obvinění – sympatie k husitství. Kvůli tomu, byla roku 1420 vypovězena celá vídeňská židovská obec.<sup>30</sup> V 50. letech 15. století byli vyhnáni ze Slezska a jejich pronásledování pokračovalo i za vlády Jagellonců.

<sup>26</sup> Tomáš PĚKNÝ, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha 1993, s. 23.

<sup>27</sup> Základní zákony pevně stanovující poměr Židů k panovníkovi. Také omezovaly styk Židů a křesťanů a určovaly platné zásady pro značně autonomní správní a soudní praxi uvnitř židovských obcí. Židé museli platit panovníkovi daně a on jim na oplátku slíbil ochranu a náboženskou svobodu. Podle Statutu byl útok na Židy chápán jako útok na majetek panovníka a panovník za to mohl vymáhat sankce.

<sup>28</sup> Jakoubek ze Stříbra byl český kazatel a spisovatel. Přátelil se s mistrem Janem Husem a přednášel po jeho boku na univerzitě v Praze. Prosazoval přijímání pod obojí a od roku 1419 kázal v Betlémské kapli.

<sup>29</sup> V době husitských válek ovšem české země byly bez panovníka. Česká šlechta se nemohla dohodnout na konkrétní osobě. Proto také nefungovala ani královská komora a Statuta Judaeorum nikdo nedodržel. Proto ani Židé se neměli jak bránit.

<sup>30</sup> Na Basilejském koncilu (1431 – 1445) byla obnovena všechna protižidovská nařízení. V souvislosti s tím, byli Židé vyhnáni z Mnichova 1442, z Padovy 1477 a Korutan 1496.

Jagellonci byli slabí panovníci a podléhali tlaku šlechty a měst. Statuta Judaeorum nikdo nezařitoval, ani nedodrřoval. Židé byli nuceni buď platit daně i městům, která je za to přijala do svých hradeb, nebo odejít a jejich majetek propadl městům. V některých městech dokonce platili Židé dvoje daně – králi i městu. Tato situace byla například v Praze.

### **Období 16. století**

Na počátku 16. století dochází k tzv. zápasu o židovský regál mezi panovníkem a městy. Král Vladislav II. Jagellonský si uvědomoval, že královská moc nad regálem je značně oslabena, a proto se ji snažil upevnit. V průběhu 90. let 15. století vydal několik nařizení omezujících obchod Židů se zbořím a zároveň se mu snažil dát jasná pravidla. Roku 1501 byl vydán v Olomouci edikt, který potvrdil Židům jejich privilegia. To ovšem nelibě neslo obyvatelstvo českých zemí a často docházelo k pogromům. I přes vydání tohoto ediktu vymohla některá města na panovníkovi souhlas s vypovězením Židů za své hradby, např. 1504 Plzeň, 1505 České Budějovice, 1508 Louny.<sup>31</sup>

Na lepší časy se Židům začalo blýskat až po nástupu Habsburků. Ferdinand I. (1526 – 1564) už roku 1527 potvrdil jejich privilegia a Židé se směli opět v zemi usadit. Šlechta podporovala jejich usídlení a chránila je, ovšem ve městech představovali hrozbu pro řemeslníky díky jejich zahraničnímu obchodu. Roku 1541 vznesli obyvatelé měst obvinění, že Židé zapálili Malou Stranu a Hradčany a jsou vyzvědači Turků. Ferdinand vydal glejt, kterým nařizoval plošné vyhnání Židů ze země. Ovšem moravská a slezská města a šlechtici Židy chránili a nepřijali tento glejt, a proto se Židé usazovali právě zde.

Ferdinand ale věděl, že Židé jsou ochotni koupit si svá privilegia zpátky, a proto roku 1545 za tučný poplatek je potvrdil. Narazil ale na odpor měst, která začala opět posílat stížnosti a prosby o vyhoštění Židů. Roku 1547 bylo porařeno první stavovské povstání,<sup>32</sup> moc měst byla zlomena, a proto se neodvažovala obtěžovat panovníka dalšími stížnostmi. Ferdinand roku 1551 nařizuje, aby Židé začali opět nosit žluté kolečko na viditelném místě. Už roku 1557 ale obvinila města Židy z vývozu stříbra za hranice země. Proto panovník vydal nové nařizení a Židé se museli znovu stěhovat.

---

<sup>31</sup> Tomáš PĚKNÝ, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha 1993, s. 47.

<sup>32</sup> První stavovské povstání roku 1547 byl odboj českých stavů proti králi Ferdinandovi I., který započal v lednu 1547, když král od stavů požadoval vojenskou pomoc proti protestantům ve šmalkaldské válce (1546-1547), což však bylo podle stavů v rozporu s právem. Po vítězství Habsburků nad šmalkaldským spolkem se strana odbojných stavů začala rozpadat, až se nakonec jak šlechta, tak města králi na přelomu června a července 1547 podřídila. Šlechta byla potrestána jen mírně, zato však síla měst byla velmi oslabena.



K ustálení situace došlo až za Maxmiliána II. (1564 – 1576), který roku 1573 potvrdil židovská privilegia, a Rudolfa II. (1576 – 1611), který dokonce naslouchal dvornímu Židovi Mordechaji Maislovi.<sup>33</sup>

### **Židé v první polovině 17. století (třicetiletá válka)**

Ustálená situace přinesla ovoce a Židé opět bohatli a mohli konečně opět žít. Situace se nezměnila ani za císaře Matyáše II. (1611 – 1619). Židé se na počátku třicetileté války přidali na stranu Habsburků, protože postavení českých stavů nebylo jisté. Habsburkům platili značné sumy na vedení války a Habsburkové jim na oplátku zrušili některé zákazy, např. mohli obchodovat i provozovat řemesla. Jenže dlouhá válka obírala Židy o jejich peníze, a proto nesli veškeré tragédie stejně jako křesťané. Během války také sloužili jako vojenské spojky a zajišťovali protipožární ochranu. Na konci války roku 1648 se účastnili obrany Prahy proti Švédům.

A zde můžeme také tuto historii zakončit. Pro téma hostouňské kauzy je dostačující. Můžeme sledovat, že situace Židů nebyla vůbec jednoduchá. Jednou byli vypovězeni, pak opět jim byla zaručena svoboda a výsady a směli se navrátit. Jejich postavení bylo vždy nejisté. Záleželo na momentální situaci a hojnosti obživy ve městech. Nejčastější obvinění Židů bylo „za bohovraždu“, kdy jim křesťané dávali za vinu smrt Ježíše Krista. Jako další časté obvinění nacházíme „hanobení hostií“, jejich probodání a zakopání. V případě morové rány, byli viněni „z trávení studní“. A od husitských válek se setkáváme také se „sympatizováním s husity“. A také s „démonizováním“, „rituální vraždou křesťanů“ a „spoluprací s Turky“. Většina těchto kauz končí smrtí účastníků a následným vyhnáním Židů z daných měst, popř. z celé oblasti nebo země.

### **Hostouňská legenda**

Hostouňská legenda neboli tzv. hostouňský zázrak je zachycena na dvou triptyších, které byly namalovány v první polovině 17. století zřejmě na objednávku posledních českých majitelů hostouňského panství Kristýny Korduly Černínové, rozené z Helmaku (??? – 3. 4. 1635) a Protivy Černína z Chudenic (??? – 7. 9. 1634). Pod vlastními malbami je napsaný německý text popisující právě tuto legendu. Bohužel je dnes již dosti špatně

---

<sup>33</sup> Mordechaj ben Šemuel Maisel (1528 – 1601) jedna z nejvýznamnějších osobností pražské a české židovské komunity. Byl obchodníkem a bankéřem, mezi jeho klienty patřili šlechtici i členové panovnického rodu. Stal se z něj „dvorní Žid“ císaře Rudolfa II. a byl také primasem Židovského města pražského. Za jeho působení došlo k rozvoji židovské kultury. Byla postavena Židovská radnice, nové synagogy, několik studoven. Do Prahy pozval Jehudu Löwa ben Baecadela (rabi Löw). Podporoval kulturu a menší řemeslníky. Zemřel bezdětný a císař nechal jeho majetek zkonfiskovat.

čitelný. Tento obrazový cyklus můžeme v dnešní době nalézt na Státním hradě a zámku Horšovský Týn.

Podle obrazů můžeme zrekonstruovat vlastně celou legendu:

První triptych nese německý název Hostienschändung (*Znesvěcení hostií*).

Na prvním plátně můžeme v zadní části vidět město obehnané hradbami, před ním stojí hlouček barevně oděných postav. Podle Daniela Soukupa se ovšem nejedná o reálné oblečení, ale o „kostýmy“, které jsou na malbách záměrně takto odlišené od ostatních. A ve spodní části jsou pak viditelné prosté chalupy a pobořená dřevěná palisáda. Ovšem celá tato scéna se odehrává pod rouškou tmy. A podle německého textu obraz znázorňuje krajinu kolem Hostouně a Bernartic roku 1427.

Na druhém obraze, který už zobrazuje situaci v denním světle, je v popředí zobrazen renesanční hostouňský zámek. Za ním je pohled do otevřeného domu, kde můžeme vidět shluk Židů kolem stolu, na kterém leží nějaké předměty, zřejmě hostie, do kterých bodají noži. Na obraze se ale objevuje i žena a dítě s nožem v ruce, což můžeme chápat jako zdůraznění kolektivní viny Židů. Že jde opravdu o Židy, poznáváme opět podle odlišného barevného oblečení a také podle tzv. Judenstern<sup>34</sup> visící nad stolem.

Na třetím obraze je zobrazeno procesí od kostela sv. Jakuba v Hostouni, stádo dobytka, které leží na zemi, a skupinka lidí, kteří právě vykopali hostie. Židovské obyvatelstvo zde vůbec nevidíme. Podle oděvů postav můžeme říci, že jsou na obraze znázorněni křesťané doby raného baroka.

Podle těchto obrazů zní legenda asi takto: *„V roce 1427 se domluvilo židovské obyvatelstvo Hostouně a Bernartic s malověrným křesťanem z Bernartic, od kterého získali (možná zakoupili) sedm hostií. Převzetí proběhlo mimo město v nočních hodinách. Následně se sešla židovská komunita v Hostouni v domě některého z Židů a rituálně probodala a znesvětila tělo boží. Po vykonání obřadu zakopali Židé hostie kousek od farního kostela sv. Jakuba v Hostouni. Když tudy procházel pasáček se stádem na pastvu, lehl dobytek na zem a odmítal jít dál. Jenže dobytek se stále nechtěl hnout, proto zavolali faráře, který to považoval za boží úkaz a nechal na tom místě kopat. Když zde byly nakonec*

---

<sup>34</sup> Judenstern „židovská hvězda“ je pojmenování pro speciální závěsnou židovskou lampu, která byla nejčastěji vyráběna z bronzu. Na spodní straně je hvězdicovitě rozvětvená, tradičně šest a osm ramen. Známa je od období středověku. Využívána pro svátek sabat (též šabat, šábés, česky sobota).

*objeveny hostie, bylo zřejmé, že šlo o boží zázrak, a proto nechali hostouňští na tom místě postavit kapli Božího těla.“*

Druhý triptych nese název *Fides catholica triumphans (Vítězství katolické víry)*.

Na prvním plátně druhého triptychu je opět zobrazeno procesí k farnímu kostelu sv. Jakuba v Hostouni. Podle oblečení a přítomnosti růženců se můžeme domnívat, že tento výjev pochází z doby třicetileté války, kdy habsburská politika obnovila tradici mariánského kultu, pro který je typický právě růženec. V dolním pravém rohu klečí muž s ženou a dvě děti. Podle tradice se udává, že to je donátorská rodina – Kristýna Kordula Černínová, rozená z Helmaku a Protiva Černín z Chudenic i se svými dvěma zesnulými syny. Ti také nechali obnovit kapli Božího těla.

Na druhém plátně vidíme torturu odsouzených za znesvěcení hostií. Uprostřed stojí šibenice s odsouzeným, který se podle všeho jmenuje Filip. Zřejmě nepatří mezi Židy, ale je to ten bezbožník, který poskytl hostie Židům. Je mučen čtvrtým stupněm práva útrpného – tedy natažením na žebřík a pálením.<sup>35</sup> Tomu přihlížejí kat s pacholky, obyvatelé města a několik vojáků. V popředí čeká další odsouzený na stejný trest.

Třetí plátno je asi nejhroživější. Můžeme zde vidět zástup vojáků a obyvatel města, kteří pozorují hořící hranici s židovskými těly. V popředí obrazu stojí opět několik vojáků a kat s pacholky a přihazují do ohně další odsouzené.

Podle těchto obrazů končí legenda: *„Po dlouhém vyslýchání, bylo obviněno židovské obyvatelstvo a křesťan ze znesvěcení těla božího. Pomocí práva útrpného bylo vymoženo doznání všech obviněných. Následně byli potrestáni trestem nejvyšším, ztrátou hrdla a majetku, který připadl městu.“*

Pokud bychom se snažili rozluštit text pod obrazy, dostaneme takovouto verzi: *„V roce 1427 odnesli bernartičtí a hostouňští Židé z kostela v nedalekých Bernarticích sedm posvěcených hostií. Doma do nich bodali vidličkami a noži, až z nich vytryskla krev. Toho se ulekli a hostie zahrabali do křoví na okraji Hostouně. Druhý den tudy vedl ovčák ovce na pastvu. Když ale přišli na místo, kde byly zahrabány hostie, klekly ovce na kolena a nechtěly jít dál. Lidé pátrali po příčině tohoto zázraku, našli v křoví zahrabané hostie a*

---

<sup>35</sup> Tortura: útrpné právo, mučení; soudní prostředek, který měl donutit obviněného nebo svědka k přiznání. Až do konce 18. stol. byla obecně rozšířeným prostředkem trestního řízení. Ve většině evropských zemí byla zrušena právě v 18. století.

*zadrželi viníky, kteří pak byli zaživa upáleni. Od té doby se na hostouňském panství nesměli Židé usazovat.* <sup>36</sup>

## **Historie města a panství Hostouň**

Město Hostouň leží v Plzeňském kraji 60 km západně od Plzně, 22 km severně od Domažlic a 16 km od Horšovského Týna. Je jistě dobré nastínit také historii tohoto panství, abychom se lépe zorientovali ve vrchnostenské držbě panství, a abychom později také věděli, které archivní fondy můžeme využít.

První písemná zmínka o Hostouni pochází z roku 1238, kdy je připomínán Gumpert z Hostouně. Ten údajně založil tvrz již roku 1228. Také založil vladycký rod z Hostouně, který vlastnil panství a městečko až do počátku 15. století. „*Před počatím válek husitských rod ten buď se vystěhoval jinam, nebo zahynul.*“ <sup>37</sup>

Od 20. let 15. století vlastnili Hostouň pánové z Volfštejna, katoličtí pánové, kteří stáli na straně Zikmunda Lucemburského po celou dobu husitských válek. Panství vlastnili až do roku 1497, kdy majetek přešel do rukou Jindřicha z Kolovrat a na Krakovci. <sup>38</sup>

Od roku 1508 vlastnili panství Rabštejnové, <sup>39</sup> kteří zde panují až do r. 1586. Za Rabštejnů byl k Hostouni ve dvou etapách připojen sousední statek Svržno, původně majetek vladyků ze Svržna. Už spojené statky Hostouň - Svržno byly po r. 1547 rozděleny na dva díly pro bratry z Rabštejna. Jeden z těchto dílů později přešel na Mořice Šlika z Holíče, ale po jeho smrti byly obě části opět spojeny v rukou Jana z Rabštejna, po němž statek zdědil jeho švagr Jiří z Gutštejna (majitel panství Rýzmberk). <sup>40</sup> Ten si pro městečko

---

<sup>36</sup> citováno dle: Zdeněk Procházka, Kostel sv. Jakuba v Hostouni. In: Průzkumy památek 7, 2000, č. 2, s. 176.

<sup>37</sup> August SEDLÁČEK, Hrady, zámky a tvrze království českého IX.: Domažlicko a Klatovsko, Praha 1893, s. 109.

<sup>38</sup> August SEDLÁČEK, Hrady, zámky a tvrze království českého IX.: Domažlicko a Klatovsko, Praha 1893.

<sup>39</sup> Rabštejnové z Rabštejna, starý český rod pocházející ze 14. století. Své jméno odvozuje od rodového hradu Rabštejna ležícího 30 km severně od Plzně. Prvním historicky doloženým předkem rodu je jistý Jindřich z Rabštejna z roku 1379. Mezi nejznámější členy rodu patří Prokop z Rabštejna, který působil jako písař v císařské kanceláři od roku 1437. Seznámil se s budoucím papežem Piem II. a za věrnost katolické církvi získal privilegium pečeti červeným voskem. Za Ladislava pohrobka byl jmenován nejvyšším kancléřem Království českého a tuto funkci vykonával i za Jiřího z Poděbrad. Snažil se o smíření Říma s husitskými Čechy. Dalším známým členem byl Jan mladší z Rabštejna, stoupenec raného humanismu a náboženské smířlivosti. Rod byl rozdělen na několik větví, ale ty vymřeli v 16. století. – Jan KUMPERA, Osobnosti a Západní Čechy, 1. díl, Plzeň 2005.

<sup>40</sup> páni z Gutštejna jsou starý český rok pocházející údajně již ze 12. století. Ale první doložený předek je jistý Dětrich, doložený k roku 1316. Gutštejnové se během husitských válek stali oporou katolické církve v Západních Čechách. Po husitských válkách se stali jedním z nejmocnějších a nejbohatších rodů Západních Čech. Mezi nejvýznamnější členy rodu patřil Burian z Gutštejna, který v 15. století rozmnožil rodové panství. Ale také Albrecht z Gutštejna, který se stal mincmistrem a věrným katolickým stoupenecem císaře Ferdinanda I. Habsburského. Za věrné služby získal mnohá panství, např. Poběžovice. Jeho potomek Jiří z Gutštejna

Hostouň u císaře r. 1587 vymohl povýšení na město a udělení městského znaku. Také vydal nařízení, že radním se může stát pouze Čech, nikoli Němec, a veškeré záležitosti se budou projednávat pouze v češtině. Od českého krále a římskoněmeckého císaře Rudolfa II. (1552 – 1612) získal pro Hostouň městský statut, městský znak, dva výroční a jeden koňský trh.<sup>41</sup> Po smrti Jiřího se jeho nástupcem stal jeho strýc Jindřich Lorenc z Gutštejna, který se podílel na českém stavovském povstání r. 1618. Proto po bitvě na Bílé hoře mu byl majetek zkonfiskován a propadl české koruně.<sup>42</sup> V průběhu 16. století se z malého, původně rytířského panství stalo středně velké panství, na jehož území leželo 1 město, 14 celých vsí a 2 částečné vsi.

Roku 1622 prodal Karel z Lichtenštejna hostouňské panství Zdeňkovi Vratislavovi z Mitrovic, který ho téhož roku prodal Kristýně Kordule Černínové, rozené z Helmaku (??? – 3. 4. 1635). Kristýna Kordula byla manželkou Protivy Černína z Chudenic (??? – 7. 9. 1634), posledního českého majitele hostouňského panství. Protiva potvrdil Hostouni všechna privilegia a stejného potvrzení dosáhl i od českého krále a římskoněmeckého císaře Ferdinanda II. (1578 – 1637).<sup>43</sup> Po jejich smrti připadl majetek jejich nezletilé dceři Marii Anně, která se provdala za hraběte Jana Ludvíka ze Starhemberka (1616 - 1666) roku 1649.

Za vlády Černínů a Starhemberků bylo hostouňské panství rozšířeno o další dva statky. Roku 1656 zakoupil hostouňské panství hrabě Adam Mathyas Trauttmansdorff, který ho připojil ke svému horšovskotýnskému panství. Pod vládou Trauttmansdorffů se v Hostouni zachovala vrchnostenská kancelář v čele s důchodním písařem, který podléhal hejtmanovi na vrchním úřadě v Horšovském Týně. Panství tak fungovalo jako jedno ze tří správních panství (Hostouň, Horšovský Týn a Čechovice) v rámci širšího panství Horšovský Týn. K hostouňskému panství byly postupně přikupovány další vesnice a statky. Pod vládou Trauttmansdorffů vydrželo hostouňské panství až do zániku panství roku 1945.

## **Historie města a panství Horšovský Týn**

Na místě dnešního města stávala již v 10. století kupecká osada, která ležela na zemské stezce vedoucí z říšského Řezna do Prahy. Osada ležela na pravém břehu řeky

---

získal panství Hostouň. Rod se během stavovského povstání rozdělil na dvě linie, prohabsburskou a protihabsburskou. Hostouňská protihabsburská větev vymřela již v 17. století. Prohabsburská větev až ve století 18. – Jan KUMPERA, *Osobnosti a Západní Čechy*, 1. díl, Plzeň 2005.

<sup>41</sup> Jan PELANT, *Města a městečka Západočeského kraje*, Plzeň 1988.

<sup>42</sup> August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království českého IX.: Domažlicko a Klatovsko*, Praha 1893.

<sup>43</sup> August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království českého IX.: Domažlicko a Klatovsko*, Praha 1893.

Radbuzy a měla kostel opevněný palisádovou hradbou a zřejmě i hliněným valem, odtud se odvozuje název Týn. Po založení pražského biskupství připadlo toto území právě biskupství, které mělo své sídlo v nedaleké obci Horšov.

Postupem času ale osada vyrostla ve vesnici a nakonec i svým významem zastínila biskupskou obec Horšov. V polovině 13. století tehdejší pražský biskup Jan III. z Dražic (ve funkci biskupa 1258 – 1278) nechal přenést své sídlo z Horšova právě do Týna. Neklidná doba poloviny 13. století si ale žádala výstavbu pevného sídla. Proto nechává postavit nový opevněný hrad na levém břehu řeky na skalnatém ostrohu. Pod ním vzniká nová osada, která přebírá jméno Týn a podle původního sídla biskupa i přízvisko Horšovský.

Na počátku 14. století byly vybudovány městské hradby, které byly následně vyzkoušeny během husitských válek. Horšovský Týn získává statut města od prvního českého arcibiskupa Arnošta z Pardubic roku 1375, ale psaná městská privilegia jsou dochována až z roku 1406, kdy je potvrzuje tehdejší arcibiskup pražský Zdeněk Zajíc z Házmburka.

Během husitských válek bylo město dáno do zástavy panu Zdeňku Kolvínovi z Ronšperka. Byl to věrný stoupenec katolické církve, papeže i krále. Purkrabím hradu a správcem panství se ale stal Kolvínův synovec pan Zdeněk z Drštky, který bránil hrad proti husitům. Během husitských válek zkusili husité dvakrát město oblehnout, poprvé roku 1422 a podruhé roku 1431, ale ani jednou se jim nepodařilo město dobýt. Po husitských válkách přechází město natrvalo do držení pánů z Ronšperka.<sup>44</sup>

Ronšperkové vlastnili panství až do počátku 16. století. Poslední majitel z rodu Ronšperků Volf Dobrohost ale neměl žádných potomků, proto se rozhodl znovu se oženit. Za manželku si téměř šedesátiletý Ronšperk vybral mladičkou Kateřinu Lobkovicovou, sestru Jana mladšího Popela z Lobkovic. Jí a jejímu bratru zapsal polovinu svého panství a tak se Horšovský Týn dostal do držení pánů z Lobkovic. Konečný převod celého panství byl proveden roku 1543 po smrti Volfa z Ronšperka.

---

<sup>44</sup> Ronšperk – obec s českým názvem Poběžovice je připomínána již roku 1359. Na počátku 15. století byl zde postaven gotický hrad a pevné hradby. Na město byla osada povýšena roku 1502. Poběžovice získaly znak, pečeť a různá privilegia. V 17. století byl hrad přestavěn na barokní zámek. Roku 1864 zakupuje panství rod Coudenhove, který zde pobýval až do konce II. světové války. Nejvýznamnější osobou je asi hrabě Richard Coudenhove-Calergi, který je zakladatelem hnutí Panevropa.

Jan mladší Popel z Lobkovic (1510 – 1570) byl věrným stoupencem Ferdinanda I. a za služby získal nejen rozsáhlá území, ale také funkci nejvyššího pražského purkrabího. Po požáru Horšovského Týna roku 1547 financoval náročnou přestavbu jak města, tak hradu, a zároveň stavěl v Praze svůj osobní palác – Lobkovický. Během několikaleté vlády Lobkoviců se panství rozmohlo a svou nominální hodnotou se dostalo mezi 10 největších dominií v Čechách.

Po Janově smrti připadl majetek jeho mladšímu synovi Vilémovi staršímu Popelu z Lobkovic.<sup>45</sup> Byl to výborný hospodář, splatil veškeré dluhy, které se na panství vázaly, vstoupil do politického života. Během českého stavovského povstání se připojil k protihabsburskému odboji. Po bitvě na Bílé hoře byl odsouzen k trestu smrti a konfiskaci majetku. Jako levný pobělohorský konfiskát zakoupil panství Maxmilián Trauttmansdorff roku 1623. Roku 1658 zakoupil Adam Mathyas, syn Maxmiliána, panství hostouňské. Rod Trauttmansdorffů vlastnil Horšovskotýnské panství až do konce II. světové války. Během této dlouhé doby došlo k jeho rozšíření a k velkému rozkvětu.<sup>46</sup>

## **Prameny k Hostouňské legendě**

Legenda se podle dochovaných obrazových cyklů odehrála roku 1427. V době, kdy české země zužovaly husitské války. Nejstarší zmínka o této legendě však pochází teprve od prvního plzeňského kronikáře mistra Šimona Plachého z Třebnice.

## **M. Šimona Plachého z Třebnice Paměti Plzeňské**

Mistr Šimon Plachý z Třebnice se narodil v roce 1560 v Horšovském Týně. Pocházel z významné měšťanské rodiny. Jeho otec Jiří Plachý byl za své zásluhy vyznamenán císařem Maxmiliánem II. znakem, predikátem „z Třebnice“, a povýšen do vladyckého stavu. Šimon se po studiích na zahraničních univerzitách stal písařem na radnici v Horšovském Týně.

---

<sup>45</sup> Vilém starší Popel z Lobkovic – dal se na politickou činnost po vzoru svého otce, ovšem přestoupil na evangelickou víru a byl zvolen jedním z defensorů víry. Podílel se také na sestavování Rudolfova Majestátu roku 1609. Při českém stavovském povstání roku 1618 vedl skupinu mužů, která později vyhodila z oken místodržící Slavatu a Martinice a písaře Fabricia. Stal se také členem 30 direktorů a hejtmanem Pražského hradu. Po porážce stavů na Bílé hoře 8. 11. 1620 byl odsouzen k trestu smrti a konfiskaci majetku. Trest smrti mu byl odpuštěn na přímluvu katolických příbuzných, byl mu vyměřen trest nový – doživotní domácí vězení na Zbirohu. Již po roce byl propuštěn kvůli nalomenému zdraví.

<sup>46</sup> Historie města a panství Horšovský zpracována dle průvodcovského textu Státního hradu a zámku Horšovský Týn

V roce 1587 se Šimon přestěhoval do Plzně, kde získal měšťanské právo a byl jmenován prvním radním písařem a členem městské rady. V letech 1604 až 1606 zasedal jako zástupce Plzně na českém zemském sněmu v Praze. Potom byl tři roky plzeňským primátorem. Zemřel 8. října 1609 a byl pohřben v kostele sv. Bartoloměje v Plzni. Šimon Plachý z Třebnice se údajně proslavil sepsáním Paměti města Plzně v české řeči od nejstarších dob až do roku 1604.<sup>47</sup>

Ve své knize Paměti Plzeňské<sup>48</sup> píše Šimon Plachý z Třebnice o události znesvěcení hostie v Hostouni, na které se podíleli také plzeňští Židé. Ovšem Šimon Plachý datuje tuto událost do roku 1504.

*„L. 1504 za krále Vladislava Plzeňští (majíce sobě od krále moc danú) všeckny židy, z nichž se nemálo ouroku ročního k obci scházelo, z města vypověděli a tu sobě při tom milost objednali, aby na budoucí časy žádný židův do tohoto města neusazovali. A to se stalo pro tuto příčinu, že někteří židé z městečka Hostouně tělo boží s monstrancí nějakým lotrem z kostela v Hostouni vzíti a skrze téhož lotra k sobě a mezi jiný židy přinést poručili, kteréž také u těch židův od faráře hostouňského nalezeno jest. J maje téhož lotra pan Purkart z Vitic v vazbě své, též pán Hostouňský, všeckny židy zjímati poručiv, dal je právně tázati, při kterémžto tázání vztahovalo se též na židy Plzeňské, že jsou k té nešlechtnosti napomahali. Z čehož Plzeňští rozhorleni jsouce, takovú zradu na těch, ješto toho původové byli, vymstiti poručili a jiné všechny z města vypověděli.“<sup>49</sup>*

Tohle je ale jediná známá zmínka v písemných pramenech, která přímo udává, že se nějaká taková kauza odehrála. Dokonce Plachý uvádí, že se na této události podíleli i Židé z Plzně. Na základě této události byli pak z města Plzně vyhnáni. Ovšem podle legendy byli Židé následně upáleni, to zde již Plachý nezmiňuje. Je tedy možné, že k žádnému upálení nedošlo, nebo to prostě Plachý již nezaznamenal.

Chtěl jsem se také pokusit dohledat další informace k této legendě, proto jsem se rozhodl vyhledat dosud nevydané písemné prameny. Své hledání dochovaných pramenů jsem začal v archivu města Hostouně, uloženém ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. První dochovaná městská kronika pochází až z let 1907 –

---

<sup>47</sup> Stanislav GRÝC, Václav KUNĚŠ, Luděk THOMAYER, Žili v Horšovském Týně 1 - Sie lebten in Bischofteinitz 1352 – 2002, Vydáno u příležitosti 650 let od ohrazení města kamennými hradbami, Horšovský Týn 2002, s. 18

<sup>48</sup> Josef Strnad (ed), M. Šimona Plachého z Třebnice Paměti Plzeňské. Plzeň 1883.

<sup>49</sup> Josef Strnad (ed), M. Šimona Plachého z Třebnice Paměti Plzeňské. Plzeň 1883. s. 94.



1937. Proto jsem se obrátil na kroniky hostouňského farního kostela sv. Jakuba, ke kterému se daná legenda vztahuje. Kroniky fary, které jsou uloženy ve fondu Děkanství úřad Hostouň v témže okresním archivu, se dochovaly celkem tři, první z let 1634 – 1846, druhá 1729 – 1749 a třetí z let 1836 – 1938.

### **Kronika města Hostouň 1907 - 1937<sup>50</sup>**

Kronika města již podle názvu napověděla, že v ní zřejmě nenajdeme žádné informace k tzv. hostouňskému zázraku. I když jsem se snažil najít alespoň nějaké vodítko, náznak či připomínku události, nebyl jsem úspěšný. Tato kronika se věnuje opravdu pouze městu na počátku 20. století a v době první světové války. Také je zde nastíněna situace před II. světovou válkou. Autoři zde také popisují obyvatelstvo a domy, ve kterých lidé žijí.

### **Kronika farnosti Hostouň 1836 – 1938<sup>51</sup>**

Tato kronika se věnuje farnímu kostelu sv. Jakuba v letech 1836 – 1938. Byla napsána německy a některé části také česky. Ani zde jsem neočekával žádné zásadní informace o hostouňské kauze. A můj předpoklad byl záhy naplněn. V této kronice máme možnost najít soupis majetku farního kostela, počet občanů přítomných při mších a také počet lidí provádějících mši v celém období. Proto mi bylo jasné, že potřebuji kroniku ještě starší než je tato.

### **Kronika farnosti Hostouň 1729 – 1749<sup>52</sup>**

Ve svém hledání jsem nechtěl vynechat žádný možný zdroj, a proto jsem využil i kroniku farního kostela sv. Jakuba z let 1729 – 1749. Jelikož tato kronika zachycuje léta bližší dané události, je tedy možné, že zde nějaké zmínky nalezneme. Tato kronika byla napsána německy a některé části také česky. Bohužel ani zde jsem nenašel žádné zmínky o hostouňském zázraku. Opět zde ale můžeme najít počet osob účastnících se mší. Ale přeci jen zde máme nějakou indicii. Je to odstavec věnující se Kristýně Kordule Černínové a jejímu manželovi Protivovi z Černína, kteří nechali obnovit tradici ke svátku Božího těla a opravit kapli Božího těla. I když zde není přímá zmínka o legendě, můžeme toto zjištění pokládat za dílčí úspěch, protože právě Kristýna Kordula a Protiva Černínové nechali

---

<sup>50</sup> Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. AM Hostouň. Kronika města 1907 – 1937. Hostouň. č.f. 168. Inventární č. 39.

<sup>51</sup> Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. DÚ Hostouň. Kronika farnosti 1836 – 1938. Hostouň. č.f. 166

<sup>52</sup> Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. DÚ Hostouň. Kronika farnosti 1729 – 1749. Hostouň. č.f. 166. sg. K2. Inventární č. 2.

namalovat dva triptychy a tím oživilo tradici Hostouňské legendy a vnesli ji opět do povědomí lidí.

### **Kronika farnosti Hostouň 1634 – 1836<sup>53</sup>**

Nejvíce nadějí jsem vkládal do kroniky nejstarší, která se dochovala. Byla to kronika farního kostela sv. Jakuba z let 1634 – 1836. Tato kronika byla napsaná německy. Po prostudování prvních listů jsem našel opět zmínky o Kristýně Kordule Černínové a jejím manželovi.<sup>54</sup> Tentokrát se zde kronikář přímo věnuje vyhotovení dvou rozměrných malovaných pláten, které zachycují Hostouňskou legendu. Píše, že v srpnu 1634 nechala Kristýna Kordula Černínová, majitelka hostouňského panství, vyhotovit dvě rozměrná plátina, která mají katolickému lidu připomenout správnou cestu víry. Kristýna využila staré legendy, která se k městečku váže. Na další straně je tato legenda zaznamenána:<sup>55</sup> „*V roce 1427 odnesli bernartičtí a hostouňští Židé z kostela v nedalekých Bernarticích sedm posvěcených hostií. Doma do nich bodali vidličkami a noži, až z nich vytryskla krev. Toho se ulekli a hostie zahrabali do křoví na okraji Hostouně. Druhý den tudy vedl ovčák ovce na pastvu. Když ale přišli na místo, kde byly zahrabány hostie, klekly ovce na kolena a nechtěly jít dál. Lidé pátrali po příčině tohoto zázraku, našli v křoví zahrabané hostie a zadrželi viníky, kteří pak byli zaživa upáleni. Od té doby se na hostouňském panství nesměli Židé usazovat.*“

Při bližším zkoumání textu jsem zjistil, že stejný text použil také Zdeněk Procházka ve svém díle<sup>56</sup> a také je zapsán pod obrazy na dvou triptyších. Jak triptychy, tak kronika farnosti Hostouň vznikly ve stejné době. Je tedy zřejmé, že tento text musel být zaznamenán někdy dříve, nebo se přenášel ústně. Nemůžeme ani dohledat, jestli text na obrazy byl opsán z kroniky, nebo text do kroniky byl opsán z obrazů. Je možné, že text byl vymyšlený, popřípadě přejatý z lidové ústní slovesnosti a zanesen do obou děl současně. Ale to už není možné v dnešní době dohledat a doložit.

K hostouňskému panství se žádné další kroniky nedochovaly. Proto se obracíme také na kroniky města a farnosti Horšovský Týn. Panství Hostouň i Horšovský Týn spolu

---

<sup>53</sup> Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. DÚ Hostouň. Kronika farnosti 1634 – 1846. Hostouň. č.f. 166. sg. K1. Inventární č. 1.

<sup>54</sup> Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. DÚ Hostouň. Kronika farnosti 1634 – 1846. Hostouň. č.f. 166. sg. K1. Inventární č. 1. s. 66

<sup>55</sup> Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. DÚ Hostouň. Kronika farnosti 1634 – 1846. Hostouň. č.f. 166. sg. K1. s. 67

<sup>56</sup> Zdeněk PROCHÁZKA, Kostel sv. Jakuba v Hostouni. In: Průzkumy památek 7, NPÚ 2000, č. 2, s. 176

od pradávna sousedí, a navíc jsou od roku 1656 spojena pod vládu rodu Trauttmansdorffů. Téměř vždy katolické město a panství Horšovský Týn by ve svých kronikách mohlo zaznamenat takovou událost, jakou bylo znesvěcení hostie a následné upálení viníků.

Kroniky města Horšovský Týn, uložené ve fondu Archiv města Horšovský Týn ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, se do dnešní doby dochovaly čtyři, první z let 1555 – 1768, druhá z let 1933 – 1936, třetí z let 1958 – 1978 a čtvrtá z let 1979 – 1986. Farní kroniky, uložené ve fondu Arciděkanský úřad Horšovský Týn v téže okresním archivu, se dochovaly pouze dvě, první z let 1581 – 1837 a druhá z let 1658 – 1860. Bylo mi tedy jasné, že po předchozí zkušenosti s kronikami novodobými nemá ani cenu otevírat horšovskotýnské kroniky z 20. století. Proto jsem se omezil pouze na nejstarší městskou kroniku.

### **Kronika města Horšovský Týn 1555 - 1768<sup>57</sup>**

Jak již název napovídá, tato kronika se věnuje pouze městu Horšovský Týn v daném období. Obsahově zaplňuje ale léta 1539 – 1768. Je psána česky. V této kronice se dočteme například o změně majitelů v letech 1535 – 1543, kdy docházelo k převodu majetku z rodiny Ronšperků na rod Lobkoviců. Také je zde zaznamenána na několika volných listech stavba kostela sv. Anny na Vršíčku. Dočteme se zde o požáru města roku 1547 a následné renesanční úpravě nejen samotného města, ale i hrado-zámeckého areálu pod vedením italského architekta Agostina Galliho. Jsou zde také vypsána další privilegia města, velice málo zpráv se týká období třicetileté války a následné změny majitelů, tentokrát díky konfiskaci lobkovické panství přechází do rukou pánů z Trauttmansdorffu v letech 1621 – 1623. Ale zmínky o Hostouni nebo celém Hostouňském panství zde bohužel nenalezneme.

### **Kronika farnosti Horšovský Týn 1658 - 1860<sup>58</sup>**

Kronika farnosti Horšovský Týn se věnuje především farnímu kostelu sv. Petra a Pavla v centru Horšovského Týna, nejen v daném období, ale na několika volných listech jsou zmínky týkající se roku 1355. Je psána česky a latinsky. V kronice jsou zachyceny drobné přestavby kostela, účast na mších, dary farnímu kostelu a také jsou zde zachyceny některé nejvýznamnější církevní svátky, které se ve městě slavily. Také se zde můžeme

---

<sup>57</sup> Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. AM H. Týn. Kronika města 1555 – 1768. Horšovský Týn. č.f. 156. sg. K10. Inventární číslo 45

<sup>58</sup> Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. AÚ H. Týn. Kronika farnosti 1658 – 1860. Horšovský Týn. č.f. 147. sg. K2. Inventární č. 2.

dočíst o kostele Všech svatých v nedaleké obci Horšov, jsou zde zachyceny i dary pro tento kostel a účast obyvatel na mších. Jako třetí objekt je zde zmiňován také kostel sv. Anny na Vršíčku. Opět jsou zmíněny účasti na mších a obřadech a dary určené tomuto kostelu.

Je patrné, že tato kronika nám žádné informace o hostouňském zázraku nepodává, protože se primárně věnuje farnosti Horšovský Týn. Je to také dáno tím, že se věnuje hlavně až období po vzniku obrazového cyklu.

### **Kronika farnosti Horšovský Týn 1581 - 1837<sup>59</sup>**

I v tomto případě jsem nechtěl vynechat žádný možný pramen, a proto jsem nahlédl i do této kroniky farnosti z let 1581 – 1837. Je psána česky a latinsky. Kronika se zabývá opět nejen daným obdobím, ale na několika volných listech nachází zprávy týkající se roku 1341. Kronika je zaměřena převážně na farní kostel sv. Petra a Pavla v centru Horšovského Týna. Drobné přestavby, dary a účast na mších a obřadech. Je zde také zachycen požár města z roku 1547. Kronikář uvádí škodu, která vznikla na majetku církve ve městě. Také se zde věnuje následným opravám a renesanční přestavbě. I v této kronice se dočteme o kostele Všech svatých v Horšově. Jsou to sice drobné zmínky, ale představu o počtu přítomných na mších a obřadech si udělá každý po přečtení kroniky. Také jsou zde zachyceny dary pro tento kostel. I v této kronice se autor věnuje, sice dosti spoře, kostelu sv. Anny na Vršíčku. Zde je zmíněn opět počet osob při mších a obřadech a dary pro kostel.

Bohužel ani tato kronika nenaplnila mé očekávání. Ani zde se autoři nezmiňují o sousedním hostouňském panství a hostouňské legendě. Je možné, že se tato událost stala mnohem dříve, než je rozsah daných kronik. Je možné, že kronikáři tento čin vůbec nezaznamenali.

Jelikož nám horšovskotýnské kroniky nepodalý bližší zprávy, pokračujeme v našem pátrání. Tentokrát se obrátíme na rodinné archivy šlechtických rodů, které vlastnily hostouňské panství.

---

<sup>59</sup> Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. AÚ H. Týn. Kronika farnosti 1581 – 1837. Horšovský Týn. č.f. 147. sg. K2. Inventární č. 1.

## **Rodinné archivy a velkostatky**

Původně se rodinné archivy nacházely na rodových sídlech, po vymření rodu přešla agenda na přímého pokračovatele. To znamená, že když vymřel rod Černínů v Hostouni, přešlo panství a agenda do správy rodu Trauttmansdorffů. Ti ji buď zanechali na stejném místě, nebo převezli na místo jiné, převážně do svého vlastního rodinného archivu. Po skončení II. světové války byla většina rodů ze země vypovězena, jejich písemná agenda přešla pod správu státních archivů, ve kterých se dochovala dodnes. Agendu rodů ze západních Čech můžeme nalézt ve Státním oblastním archivu v Plzni, pracovišti Klášter u Nepomuka.

### **Trauttmansdorffové**

Své pátrání v rodinných archivech jsem započal u rodu Trauttmansdorffů. Trauttmansdorffové jsou stará, původně rytířská rakouská šlechta, pocházející ze Štýrska.

Na české území se tento rod dostává během třicetileté války. Horšovskotýnské panství zakupuje po bitvě na Bílé hoře Maxmilián Trauttmansdorff, oblíbenec Habsburků a zakladatel české větve působil jako císařský tajný rada a vyslanec.

A právě za věrné služby císařské koruně byl Maxmilián povýšen roku 1623 do stavu říšských hrabat. Tento stav mu byl roku 1625 potvrzen i pro země české a od roku 1635 se může česká větev pyšnit i Řádem zlatého rouna, které Maxmilián získal od španělského krále Filipa IV.

Z dalších významných členů rodiny Trauttmansdorffů můžeme ještě zmínit například hraběte Ferdinanda, který byl též vyslancem a diplomatem Habsburků. Ferdinand za své služby získává dědičně pro každého prvorozeného syna titul říšského knížete, a to roku 1805. Nebo například Maria Tadeáš Trauttmansdorff (1761 – 1819) se stává v pořadí 15. biskupem královéhradeckým a 2. arcibiskupem olomouckým.

Původní štýrská větev vymírá již počátkem 19. století. Česká větev byla donucena po II. světové válce opustit svá panství na základě Benešových dekretů a dodnes žije převážně v Rakousku a v Německu.<sup>60</sup>

Rodinný archiv Trauttmansdorffů se nachází v Klášteře u Nepomuka.<sup>61</sup> V SOA Klášter nalezneme agendu rodu od roku 1600 do roku 1945. Nalezneme zde pozůstalost po

---

<sup>60</sup> Rod Trauttmansdorffů – zpracován podle průvodcovského textu Státního hradu a zámku Horšovský Týn.

<sup>61</sup> Státní oblastní archiv v Plzni, pracoviště Klášter.

jednotlivých členech rodu, zejména po Maxmiliánovi, Adamu Mathyasovi a dalších. Nejpozoruhodnější je dochovaná korespondence právě zmiňovaného Maxmiliána, který se podílel na sepsání Vestfálského míru, a také korespondence jeho syna Adama Mathyase. Nachází se zde také sbírka rukopisných novin, pozůstalost Rudolfa Viléma z Trauttmansdorffu, dále hospodářská korespondence, poručenské účty jednotlivých panství. Fond je významný pro politické, hospodářské i kulturní dějiny. Ovšem přímou zmínku o hostouňském zázraku jsem v Trauttmansdorffském rodovém archivu nenašel. Je tedy patrné, že tato událost se stala ještě předtím, než panství tento rod získal. Což vyplývá již ze samotného triptychu, který je starší než rok 1658.

### **Černínové z Chudenic**

Rod Černínů z Chudenic se připomíná poprvé již ve 12. století. Je to jedna větev významného českého rodu Drslaviců. Jejich rodovým sídlem byly Chudenice. Od počátku zastávali příslušníci rodu vysoké funkce. Rod se i nadále větvil. V 16. století se rod rozdělil na čtyři větve: Radnickou, Nedrahovickou, Tasnovickou a Chudenickou. Ovšem Radnická větev vymírá již na konci 16. století, větev Tasnovická vymírá na počátku 18. století. Větev Chudenice pokračovala v držení vysokých státních funkcí. Zakladatel větve Humprecht se stal hejtmanem pražského hradu a také podkomořím královských věnných měst v Čechách. Je spojena také s hradem Švihovem, proto se příslušníci rodu pyšní přízviskem Černín z Chudenic a na Švihově. Ovšem tato větev vymírá v polovině 19. století.

S hostouňským panstvím je spojena větev Černínů z Chudenic na Nedrahovicích. Protiva Černín z Chudenic si vzal za manželku Kristýnu Kordulu z Helmaku, měli spolu dva syny, kteří se nedožili vysokého věku, a dceru Marii Annu. Tato rodina nosila jméno Černínové z Chudenic na Nedrahovicích a na Hostouni. Panství přešlo do rukou nezletilé dcery Marie Anny, která byla provdána za hraběte Jana Ludvíka ze Starhemberka (1616 - 1666) roku 1649.

Rod Černínů nejvíce asi proslavil také Diviš Černín z Chudenic, který se stal hejtmanem Pražského hradu. Jenže jako katolík se přidal ke vzbouřeným českým stavům a skončil na popravišti roku 1621. Humprecht Černín z Chudenic stál také na straně stavů, avšak později přešel na stranu vítězů. Heřman Černín z Chudenic se účastnil s přítelem Kryštofem Harantem z Polžic a Bezdruzic cesty do Palestiny a k tureckému sultánovi. Roku 1620 se hlásil k vítězům a stal se staroměstským císařským hejtmanem. Roku 1627

obdrželi bratři Heřman a Humprecht říšské i české hraběcí tituly. Heřman díky vládcově přízni zakoupil Petrohrad, Andělskou Horu, Nejdeč, které připojil k rodinným statkům Kozlu a Švihovu. Roku 1651 zemřel bez dědice, majetek tak získal jeho prasynovec Humprecht Jan, který také cestoval po Evropě, koupil Kost, Landštejn, Kosmonosy, Lnáře, Vinoř, na jeho příkaz se začal stavět zámek Humprecht u Sobotky a také velkolepé paláce v Praze (např. Černínský palác), nebo Černínský palác ve Vídni. Byl jmenován královským místodržitelem, působil jako velvyslanec v Benátkách a Istanbulu.

Další Černínové sloužili v císařských službách. František Josef dostal titul dědičného číšníka Království českého. Jan Rudolf založil černínskou obrazárnu, působil jako prezident Akademie výtvarných umění, Janův syn Evžen Karel vytvořil největší šlechtický archiv, když v Jindřichově Hradci sloučil archivy Černínů, pánů z Hradce a Slavatů. Na začátku 20. století spojili své jméno se jménem i erbem vymřelých hrabat Morzinů. Rudolf Theobald (1904–1984) byl vězněn nacisty.<sup>62</sup>

Agenda rodu Černínů z Chudenic se nachází v Třeboni.<sup>63</sup> Zde je agenda zahrnující léta 1378 – 1945. Nacházíme zde cenný materiál k politickým, kulturním a vojenským dějinám, díky tomu, že Černínové po celou dobu svého působení zastávali vysoké funkce diplomatů a velvyslanců. Nacházíme zde informace k vídeňské diplomacie, barokní kultuře, divadlu a rodovou korespondenci. Černínové z Chudenic na Nedrahovicích a Hostouni spadají pod správu archivu v Klášteře u Nepomuka,<sup>64</sup> protože po vymření rodu přešel archiv stejně jako panství do správy Trauttmansdorffů. V Třeboňském archivu bohužel hledat nelze, protože agenda tohoto rodu je veřejnosti nepřístupná. Proto nemůžeme říci, jestli se zde nějaké zmínky o hostouňském zázraku objevují, či nikoli. Žádné zmínky nenacházíme ani v archivu v Klášteře. Z toho vyplývá, že se hostouňský zázrak musel odehrát ještě před příchodem Černínů na Hostouň.

### **Rabštejnové z Rabštejna**

Dalším rodem, který přichází v úvahu, je rod Rabštejnů, který se střídal v držení panství s rodem z Gutštejna kolem roku 1504. Předkem pánů z Rabštejna byl Jindřich, sídlící na Hrádku u Rabštejna, kterému se později říkalo Sychrov. Jindřich získal před r. 1379 ještě Všeruby u Plzně, Rabštejn pak zdědil jeho syn Jan, jenž si r. 1416 dal v Praze

---

<sup>62</sup> Rod Černínů z Chudenic zpracován podle Ottova slovníku naučného - *Ottův slovník naučný: Illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí; Praha 1996.*

<sup>63</sup> Státní oblastní archiv v Třeboni.

<sup>64</sup> Státní oblastní archiv v Plzni, pracoviště Klášter.

napsat tzv. Královskou bibli. Do českých dějin se zapsali jeho synové Prokop a Jan. Prokop z Rabštejna (+ 1472) se stal r. 1437 písařem císařské kanceláře, kde se seznámil s papežským diplomatem E. S. Piccolominim, pozdějším papežem Piem II. Za svoji věrnost katolické víře obdržel od papeže Evžena IV. r. 1446 právo pečetit červeným voskem (pro sebe i svůj rod). Roku 1453 byl novým králem Ladislavem jmenován nejvyšším kancléřem Království českého a tento úřad zastával i za Jiřího z Poděbrad. Ačkoliv katolík, sloužil věrně svému kališnickému králi a snažil se o usmíření husitských Čech s Římem (marné jednání s papežem Piem II. o potvrzení kompaktát). Stoupencem raného humanismu a náboženské tolerance byl i jeho mladší bratr Jan mladší z Rabštejna (+ 1473), ovlivněný renesanční Itálií (studium teologie a práv na univerzitě v Bologni, kde dosáhl r. 1454 doktorátu). Jako vlivný vyšehradský probošt podporoval ve snaze o dosažení vnitřního míru krále Jiřího z Poděbrad, později se však přiklonil k uherskému králi Matyášovi, v jehož službách zemřel v Budíně. Jeho duchovním odkazem je latinský spis Dialogus, nábožensko-politické dílko humanistické formy i obsahu, v němž autor ve fiktivním rozhovoru čtyř českých šlechticů radí k umírněnosti a usmíření s ohledem na zájmy vlasti. Tento rod Rabštejnů vymřel r. 1580 (posledním jeho představitelem Volf z Rabštejna), v 16. století vlastnili Rabštejnové statky v povodí horní Radbuzy - Hostouň a Svržno.

2. Ložští (Loští) z Rabštejna se pyšnili rodokmenem sahajícím až do 12. století. Skutečným doložitelným předkem byl až jistý Jindřich, který před r. 1269 založil na ostrohu nad Střelou hrádek či tvrz Rabštejn (ve 14. století patrně zcela přestavěný). Jeho potomci však rabštejnské zboží počátkem 14. století rozprodali. Vlastnili pak drobné statky na severním Plzeňsku - Tlučnou a Lozu (zde seděl r. 1420 Jan z Rabštejna), po níž se pak jeho potomci nazývali. Tento rod vymřel r. 1543 a od něj odvozená větev Martických z Rabštejna po r. 1555.<sup>65</sup>

### **Gutštejnové z Gutštejna**

Gutštejnové používající predikát podle rodového hradu Gutštejnu u dnešních Konstantinových Lázní jsou však písemně doloženi až k roku 1316. Mohutný hrad na skalní otrožně nad potokem Hadovkou je však patrně starší, jeho vznik se dle rozboru dochované hradní architektury datuje ještě do přelomu 13. a 14. století. Hradní zřícenina vyniká dosud 25 m vysokou hranolovou věží se zaoblenými nárožními, rozsáhlými zbytky hradeb, tesanými i klenutými sklepy. V majetku Gutštejnů byl stejnojmenný hrad po celou dobu středověku, teprve roku 1549 byl již jako pustý prodán bezdružickým Elpognarům.

---

<sup>65</sup> Rabštejnové z Rabštejna - Jan KUMPERA, Osobnosti a Západní Čechy, 1. díl, Plzeň 2005.



Již koncem 14. století získali Gutštejnové Všeruby u Plzně, které pak ovládali až do počátku 16. století (1385-1520). Bratři Linhart a Burian povýšili roku 1460 Všeruby na městečko, když jeho obyvatelům udělili první privilegia, mezi nimi právo svobodného odkazu majetku a osvobození od robot.

Za husitských válek byli Gutštejnové pevnou oporou katolické strany, a proto byl jejich rodový hrad roku 1422 marně dobýván Žižkou. Gutštejnský vliv vzrostl zejména po husitských válkách, kdy patřili k nejmocnějším rodům v království. Roku 1466 získali také hrad Chýše, v jehož podhradí vybudovali městečko (v jejich moci pak až do r. 1555). Již před rokem 1441 ovládli Nečtiny, které však museli vrátit r. 1506 královské koruně (po potlačení jejich vzpoury). Krátce poté, v letech 1509-1510, odebral král Vladislav Gutštejnům i hrady Kynžvart, Rabštejn (získaný po 1433 a znovu 1464) a Tachov (ovládnutý před 1449). Do gutštejnského pozemkového dominia se dostala v druhé polovině 15. století i další místa na Plzeňsku - mj. též Dolní Bělá (před 1434) a dnešní Město Touškov.

Tento rozmach rodové moci je spojen především se stejnojmenným synem protihusitského válečníka Buriana I. (zemřel 1462). Tento Burian II. (zemřel 1489) byl nejen obratným politikem a dobrým hospodářem, ale zároveň se stal oddaným příznivcem krále Vladislava Jagellonského. Jako mistr královské komory velmi zbohatl a vysloužil si přízvisko „Bohatý“. Kromě zmíněných západočeských panství vlastnil v Čechách ještě Příbram a Žebrák s Točником, a také známý hrad Flossenburg v Bavorsku. Bohužel z pěti synů Buriana Bohatého se otci nevyrovnal ani jeden z nich. Jetřich sice navštívil roku 1493 Palestinu, ale náročnou cestou se dost zadlužil. Ještě hůře dopadl další syn, Kryštof z Gutštejna, který byl pro své násilnické a loupežnické sklony dokonce odsouzen ke ztrátě hrdla i majetku. Když byla proti němu roku 1509 vypravená coby trestná výprava zemská hotovost, tak se vzdal. Byl pak sice omilostněn, ale zemřel v ponížení a bídě.

K nové slávě pozvedl tento starý západočeský rod až Burianův pravnuk Albrecht z Gutštejna (zemřel 1550) od roku 1533 nejvyšší mincmistr Království českého a oddaný katolický stoupenec krále Ferdinanda I. Habsburského, který získal r. 1526 další západočeské panství - Poběžovice (do 1543). Stal se i poručíkem mladého a později slavného Viléma z Rožmberka, kterému věnoval krásný spis O lásce k Bohu a bližním s napomenutím, aby se mladý Rožmberk vzdělával v rodném jazyce. Ale opět v tomto případě padlo jablko daleko od stromu - Albrechtův syn Kryštof z Gutštejna mladší se stal

pověstným rváčem a byl již roku 1545 zabit v souboji. Za stavovského povstání roku 1618 se však Gutštejnové postavili proti Habsburkům a podpořili nového krále Fridricha Falckého. Proto po Bílé Hoře přišli o většinu svého západočeského zboží - o Hostouň, Kout, Rýzmbek a Štědrou. Potrestáni byli především předáci rodu, bratři Jindřich Burian (zemřel již 1620, pán Rýzंबरka a Štědré) a Jindřich Lorenc z Gutštejna (majitel Hostouně), který byl od r. 1622 až do své smrti 1628 vězněn na hradu Zbiroh. Část majetku si Gutštejnové sice uchovali, ale jejich role v západočeských i národních dějinách byla již minimální. Vynikl snad jen koncem 17. století plzeňský krajský hejtman Jindřich Bedřich z Gutštejna, kterému věnoval vlastenecký barokní historik Bohuslav Balbín svůj spisek *Origines comitum de Guttenstein* (Počátky hrabat z Gutštejna). Gutštejnové vymřeli po meči roku 1747 smrtí Jindřichova vnuka, plukovníka Jáchyma Hroznaty z Gutštejna. Gutštejnové se na rozdíl od jiných západočeských rodů (třeba Švamberků) neponěmčili, např. Jiří z Gutštejna (zemřel 1597, strýc zmíněného Jindřicha Lorence a hejtman Plzeňského kraje) ustanovil ve svém pohraničním městečku Hostouň, že se členem městské rady může stát jen Čech a že na radnici se mohou projednávat právní záležitosti jen česky.<sup>66</sup>

### **Páni z Volfštejna**

Páni z Volfštejna byli potomky pánů Svojšínských a Třebelských. První nám známý a snad i zakladatel byl Ctibor z Volfštejna připomínaný již ve 13. století.

Ve 14. století se do popředí dostávají bratři Protiva, Beneda a Ctibor. Protiva je spojen s historií Plaského kláštera, kterému před svou smrtí roku 1376 odkazuje pozemek.

Ctibor získal hrad Volfštejn, ale již roku 1360 umírá a majetek přechází na posledního bratra Benedu. Ovšem ani ten není po roce 1360 připomínán.

Na počátku 15. století se rod Volfštejnů rozrůstá a získává nové majetky. Roku 1406 se podíleli na uzavření míru s Bavorsy. Asi tehdy se rozdělili. Rod vlastnil panství Volfštejské, také Prostiboř, roku 1415 zakoupili hrad Buben a roku 1427 získali panství Hostouň. Během husitských válek bylo rozsáhlé panství rozděleno mezi bratry Jana a Ctibora.

Ctibor byl od roku 1428 až do smrti († 1463) pánem na Hostouni a Janovi zůstal Volfštejn.

---

<sup>66</sup> Gutštejnové z Gutštejna - Jan KUMPERA, Osobnosti a Západní Čechy, 1. díl, Plzeň 2005.

Hrad Volfštejn se naposledy připomíná roku 1527. To zde zastavilo poselstvo od Švábského spolku. Ovšem v té době byl již hrad pustý. Co se ale s hradem dělo nadále, již není známo.<sup>67</sup>

Agenda těchto rodů se mi nepodařila najít v žádném archivu. Je dosti možné, že jejich rodové archivy po vymření rodů se ztratily, nebo vyhořely, nebo přešly do správy rodů, které získaly jejich panství. Tím mohlo dojít k rozplynutí agendy mezi nové majitele, na kterých záleželo, jak se k nově nabytému archivu předchozího rodu zachovají. Tím jsme zjistili, že rok 1504, kdy se střídali v Hostouni v rychlém sledu Rabštejnové a Gutštejnové, nemůžeme doložit, protože rodová agenda zcela chybí. Také ale rok 1427, který zmiňuje sama legenda, a kdy Hostouň vlastnili Volfštejnové, není možno doložit, protože jejich archiv také v dnešní době není k dohledání.

### **Královská komora**

Nesmíme ale zapomenout, že hlavními aktéry v hostouňské kauze byli převážně Židé. Židé jsou od 13. století „služebníci královské komory“, a proto se také obrátíme na agendu právě královské komory.

Legenda se údajně odehrála roku 1427. Ovšem v této době zužovaly české země husitské bouře.

Toto období je specifické, protože v Čechách nefungovala centrální královská moc, čemuž se musela přizpůsobit i veřejná správa. Existovala přirozeně dál, ale rozdělila se na dvě paralelně fungující větve. První spravovala území, která se přidala k Zikmundovi Lucemburskému, a druhá spravovala oblasti, které souhlasily s husity. Královská komora v této době ovšem nefungovala. Byla totiž plně závislá na panovníkovi a jeho rozhodnutích. Představitelé kanceláře také byli pověřováni k diplomatickému jednání. Plnila jeho vůli a zařizovala běžné právní záležitosti.<sup>68</sup>

---

<sup>67</sup> Páni z Volfštejna - August SEDLÁČEK. Hrady, zámky a tvrze království českého - XIII. díl Plzeňsko a Loketsko, Praha 1905, s. 135.

<sup>68</sup> Jan JANÁK, Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Jan DOBEŠ, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, Praha 2005.

Agenda královské komory je dnes uchována v I. oddělení Národního archivu v Praze.<sup>69</sup>

K roku 1427 jsem hledal jakékoli zmínky o hostouňské kauze. Bohužel k tomuto roku jsem žádné listiny, které by takovou informaci zaznamenaly, nenašel.

Jako druhý rok nás zajímal rok 1504. V Knize pamětní královského krajského města Plzně k tomuto roku uvedeno: „*Onoho času Židé v Hostouni pomocí jakéhosi bezbožného člověka nejsvětější tělo Krista Pána s monstrancí chovali; onen zlosyn pak od pana Burgharda z Vitic do okovů uvržený a židé od hostouňského pána zajatí přiznali se, že jsou i plzeňští židé onoho zločinu účastni byli; proto plzeňští měšťané nebyli spokojeni, že viníky potrstali a ostatní židy všechny z města vyhnali, oni i tuto milost na králi Vladislavu si vyžádali, aby nikdy nuceni nebyli židy do města přijímati.*“<sup>70</sup> K této události je také zveřejněn list krále Vladislava II. Jagellonského, ve kterém povoluje Plzeňským, aby Židy z města vyhnali a na věčné časy je do města pustit nemuseli. „*A také nadepsaným měšťanům při tom tuto milost' činíme, aby židův žádných nyní ani v časech budoucích nikdy my ani budoucí naši králové čeští do města toho vésti nemohli; protože my tímto listem a mocí královskou v Čechách témuž městu a obyvatelům jeho toho moc dáváme, aby oni židy z města mohli vypověditi, když by se jim koli zdálo, vidělo a líbilo a to bez naší a budoucí našich králů českých všelijaké překážky, při tom chtěje, aby těch všech milostí svrchupsaných od nás jim propůjčených a daných užívali a užívati mohli nyní i v časech budoucích, přikazující všem úředníkům a poddaným našim věrným nyní milým i budoucím, aby svrchupsané měšťany města našeho Nového Plzně nyní i budoucí při těch při všech milostech svrchupsaných měli, drželi a neporušitelně zachovali, jim v tom nepřekáželi ani překážeti dopouštěli nyní ani v časech budoucích jinak toho nečiníce pod zachováním milosti naší královské.*“<sup>71</sup> Tento list také můžeme najít v Listáři královského města Plzně a druhdy poddaných osad ve druhé části.<sup>72</sup>

Jenže ani tohle nemusí být důkaz. Tento list panovník vydal na nějakém základě. Proto jsem se také zaměřil na korespondenci mezi městem Plzní a královskou kanceláří

---

<sup>69</sup> Národní archiv Praha

<sup>70</sup> Martin HRUŠKA, *Knih pamětní král. krajského města Plzně od roku 775 až 1870*, Plzeň 1883, s. 66.

<sup>71</sup> citováno dle: Martin HRUŠKA, *Knih pamětní král. krajského města Plzně od roku 775 až 1870*, Plzeň 1883, s. 66.

<sup>72</sup> Josef STRNAD, *Listář královského města Plzně a druhdy poddaných osad. č. 2. Od r. 1450-1526*. Plzeň 1905. s. 477.

v Praze. Hledal jsem jakýkoli dopis, který by obsahoval jakoukoliv zmínku o hanobení hostie Židy. Jenže ani v tomto případě jsem nebyl úspěšný. Nenašel jsem žádnou korespondenci ani z roku 1504, ani dřívější. Je to dáno tím, že dochovaný fond České komory v Praze zahrnuje léta 1527 – 1749 (1807).

## ZÁVĚR

Zcela určitě tedy můžeme říci, že roku 1634 se tato událost nestala. Byla pouze připomenuta tím, že majitelé hostouňského panství nechali namalovat obrazový cyklus znesvěcení hostie. Archivy ale k tomuto roku žádné přesné a důvěryhodné zmínky nepodávají. Pouze hostouňská farní kronika z let 1634 – 1846 připomíná onu legendu, ovšem ve spojitosti se zakázkou namalování obrazového cyklu.

K roku 1504 vztahuje tuto kauzu Šimon Plachý z Třebnice. Plzeňský písař, který, jak píše Strnad v úvodu Plachého Paměti, byl velmi důkladný. „*Plachý uvázav se v úřad ten, počínal si tu velmi svědomitě. Hleděl především zjednati si důkladnou známost všech starších pamětí a pročítal proto pilně všeliké starší písemnosti městské.*“<sup>73</sup> On je jediný, který píše, že se v Hostouni stala kauza, ve které byly znesvěceny hostie židovským obyvatelstvem. Dále k této události uvádí, že se na ní podíleli Židé z Plzně. Plzeňští následně dostali od krále právo k vyhnání dalších Židů z města. Dochovala se sama listina, která je vydána ve Strnadově edici.<sup>74</sup>

Rok, který je vyobrazený na obrazovém cyklu, a který je zapsán v hostouňské farní kronice, tedy rok 1427, se nám nepodařilo nikde dohledat, ani doložit důvěryhodnými prameny. Archiv šlechtického rodu, který vlastnil Hostouň v této době, je dnes nedochovaný. Královská komora, která spravovala židovský regál, nefungovala v průběhu husitských válek.

Kdy přesně se tato hostouňská kauza odehrála a jestli vůbec se odehrála, dnes už s určitostí nezjistíme. Můžeme ale s určitostí říci, že se stala před rokem 1634. V tomto roce byla pouze připomenuta Kristýnou Kordulou Černínovou a jejím manželem Protivou Černínem. Sama sebe legenda datuje do roku 1427. Jenže k tomuto datu je dnes strašně

---

<sup>73</sup> Josef STRNAD (ed), M. Šimona Plachého z Třebnice Paměti Plzeňské. Plzeň 1883.

<sup>74</sup> Josef STRNAD, Listář královského města Plzně a druhy poddaných osad. č. 2. Od r. 1450-1526. Plzeň 1905.

málo dochovaných pramenů. Dochovaný fond České komory v Praze zahrnuje léta 1527 – 1749 (1807). Proto je dnes obtížné najít prameny a důkazy tohoto období našich dějin. Ani rodové archivy rodů, které vlastnily Hostouň v roce 1427, neexistují. Nejvíce informací máme k roku 1504. Do tohoto roku udává událost M. Šimon Plachý z Třebnice. Na hostouňskou kauzu zde poukazují v souvislosti s vyhnáním Židů z Plzně. Dokládají to také listem krále Vladislava II. Ovšem ani tohle není stoprocentně jisté. List krále musí být vydán na nějakém základu. V Národním archivu ve fondu královské komory ovšem žádná korespondence, která by předcházela vydání tohoto listu, není dochována.

Nemůžeme tedy říci, ve kterém roce se tato událost stala a zda se vůbec stala. Podle toho, co víme, a co máme k dispozici, se mohla s největší pravděpodobností odehrát kolem roku 1504, protože k němu je nejvíce důvěryhodných zmínek.

## **Seznam použité literatury**

FIEDLER Jiří – CHVÁTAL Václav Fred. Židovské památky Domažlicka a Horšovskotýnska. Domažlice 2008. ISBN - 978-80-87316-23-8.

FIEDLER Jiří – CHVÁTAL Václav Fred. Židovské památky Tachovska, Plánska a Stříbrska. Domažlice 2008. Český les. ISBN - 978-80-86125-81-7.

GRYC Stanislav, KUNEŠ Václav, THOMAYER Luděk, Žili v Horšovském Týně 1 - Sie lebten in Bischofteinitz 1352 – 2002, Vydáno u příležitosti 650 let od ohrazení města kamennými hradbami, Horšovský Týn 2002. bez ISBN.

HRUŠKA Martin, Kniha pamětní král. krajského města Plzně od roku 775 až 1870, Plzeň 1883. bez ISBN.

JANÁK Jan, HLEDÍKOVÁ Zdeňka, DOBEŠ Jan, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost. Praha 2005. ISBN – 80-7106-709-1.

KUMPERA Jan, Osobnosti a Západní Čechy, 1. díl, Plzeň 2005. ISBN - 80-7291-142-2.

Ottův slovník naučný: Illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí; Praha 1996. 80-7203-134-1.

PELANT Jan. Města a městečka Západočeského kraje. Plzeň 1988. bez ISBN.

PĚKNÝ Tomáš. Historie Židů v Čechách a na Moravě. Praha 1993. ISBN - 80-900895-4-2.

PROCHÁZKA Zdeněk. Kostel sv. Jakuba v Hostouni. In: Průzkumy památek 7. 2000, č. 2. bez ISBN.

PROCHÁZKA Zdeněk. Hostouň – Waldthurn: historie a současnost svou partnerských obcí = Geschichte und Gegenwart zweier Partnerschaftsgemeinden. Domažlice 2005. ISBN - 80-86125-60-2.

SOUKUP Daniel, Ikonografie uzavřené společnosti: Obrazový cyklus znesvěcení hostí Židy z Hostouně. In Minulostí Západočeského kraje. č. XLVI., Plzeň: Albis International, 2011. ISBN - 978-80-86971-40-7.

STIPPLER Stefan. Bezirk Hostau: Heimat zwischen Böhmerwald und Egerland, Berlin, 2011. ISBN - 978-3-8442-0241-0.

STIPPLER Stefan. Hostau: Die Geschichte einer Pfarrei in Böhmen 1836 – 1938, Hostouň: Dějiny jedné farnosti v Čechách 1836 – 1938, Tönning, Lübeck und Marburg: Der Andere Verlag, 2008. ISBN - 978-3-89959-778-3.

STIPPLER Stefan, Hostau. Pontifikalamt mit Weihbischof Vincenz Guggenberger, Der Andere Verlag, 2006. bez ISBN.

STRNAD Josef, Listář královského města Plzně a druhdy poddaných osad. č. 2. Od r. 1450-1526. Plzeň 1905. bez ISBN.

SEDLÁČEK August. Hrady, zámky a tvrze království českého IX.: Domažlicko a Klatovsko. Praha 1996. ISBN - 80-7203-041-8.

SEDLÁČEK August. Hrady, zámky a tvrze království českého XIII.: Plzeňsko a Loketsko. Praha 1998. ISBN - 80-7203-185-6.



## **Seznam použitých pramenů**

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. AÚ H. Týn. Kronika farnosti 1658 – 1860. Horšovský Týn. č.f. 147. sg. K2. Inventární č. 2.

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. AÚ H. Týn. Kronika farnosti 1581 – 1837. Horšovský Týn. č.f. 147. sg. K2. Inventární č. 1.

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. AM H. Týn. Kronika města 1555 – 1768. Horšovský Týn. č.f. 156. sg. K10. Inventární číslo 45

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. DÚ Hostouň. Kronika farnosti 1634 – 1846. Hostouň. č.f. 166. sg. K1. Inventární č. 1.

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. DÚ Hostouň. Kronika farnosti 1729 – 1749. Hostouň. č.f. 166. sg. K2. Inventární č. 2.

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. DÚ Hostouň. Kronika farnosti 1836 – 1938. Hostouň. č.f. 166

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. MA Hostouň. Kronika města 1907 – 1937. Hostouň. č.f. 168. Inventární č. 39.

STRNAD Josef (ed), M. Šimona Plachého z Třebnice Paměti Plzeňské. Plzeň 1883. bez ISBN.

## **Jiné zdroje**

Průvodcovský text Státního hradu a zámku Horšovský Týn.

## **Resumé**

Diese Arbeit hat zum Ziel die Hostau-Legende annähern. Versuche alle zuvor geschriebene Publikationen katalogieren. Und sagt, ob diese Ereignis passiert oder nicht. Auch sind hier die Geschichte von jüdische, Bevölkerung und Gesellschaft in Böhmen und Mähren bis Dreißigjähriges Krieg und Geschichte der Adelsfamilien, die in Hostau waren.

In der Einleitung werden die Publikationen geschriebene, die sich mit der Geschichte von Hostau befassen. Weiter sind hier die Jüdische Geschichte und Geschichte von Hostau und Bischofteinitz Herrschaftsgut. Auch sind hier die Geschichte von Familie Trauttmandorff, Czernin von Chudenitz, von Volfstein, von Rabstein und von Gutstein. Auch sind hier die erhaltene Chroniken und Dokumenten aus Archiven in Hostau, Bischofteinitz, Taus, Pilsen und Prag beschrieben. In dem Schlussfolgerund ist Bewertung von den vorhandeneren Urquellen und die Ergebnisse von Suche nach Nachrichten über diese Legende.

